
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Llaudo Burgueño, Mireia; Arqués Corominas, Rosend, dir. Intèrpret o amic? El paper de l'intèrpret en la integració dels refugiats a la Itàlia del populisme de dretes. 2021. (1202 Grau en Traducció i Interpretació 1203 Grau en Traducció i Interpretació 1204 Grau en Traducció i Interpretació 822 Grau en Traducció i Interpretació)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/249200>

under the terms of the license

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2020-2021

**Intèrpret o amic?
El paper de l'intèrpret en la integració dels refugiats a la Itàlia
del populisme de dretes**

Mireia Llaudó Burgueño

1491612

TUTOR

ROSSEND ARQUÉS COROMINAS

Barcelona, 7 de juny del 2021

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

Dades del TFG

Títol: Intèrpret o amic?: El paper de l'intèrpret en la integració dels refugiats a la Itàlia del populisme de dretes

Autora: Mireia Llaudó Burgueño

Tutor: Rossend Arqués Corominas

Centre: Universitat Autònoma de Barcelona

Estudis: Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: Quart

Paraules clau

Immigració, refugi, crisi migratòria, racisme, interpretació, mediació, administració, Itàlia.

Resum del TFG

Aquest treball explorarà dues qüestions que, tot i que semblen independents, estan molt més relacionades del que ens pensem: d'una banda, els àmbits social i demogràfic i, de l'altra, la professió d'intèrpret. Concretament, es centrarà en el fenomen de la immigració a Itàlia, un assumpte molt polèmic i que, al llarg dels últims anys, ha provocat diversos escàndols internacionals: el govern d'Itàlia, un país que rep grans fluxos migratoris, lluita contra l'arribada d'immigrants sense papers.

Després d'estudiar l'àmbit demogràfic, l'objectiu principal es veure com l'opinió política es reflecteix en el procés d'acollida d'aquests immigrants. Resulta especialment interessant estudiar el paper dels intèrprets, que són precisament la peça que fa d'enllaç entre unes persones que es troben en una situació molt vulnerable i l'administració italiana, que no se'n vol fer càrrec. Analitzarem en quin context i en quines condicions aquests intèrprets duen a terme la seva feina i quina seria la situació ideal perquè els poguessin desenvolupar les seves funcions tal com s'explica als manuals de la professió.

Avís legal

© Mireia Llaudó Burgueño, Barcelona, 2021. Tots els drets reservats.

Cap contingut d'aquest treball pot ser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.

Datos del TFG

Título: ¿Interprete o amigo?: El papel del interprete en la integración de los refugiados en la Italia del populismo de derechas

Autora: Mireia Llaudó Burgueño

Tutor: Rossend Arqués Corominas

Centro: Universitat Autònoma de Barcelona

Estudios: Traducción e Interpretación

Curso académico: Cuarto

Palabras clave

Inmigración, refugio, crisis migratoria, racismo, interpretación, mediación, administración, Italia.

Resumen del TFG

Este trabajo explorará dos cuestiones que, a pesar de que parecen independientes, están mucho más relacionadas de lo que creemos: por un lado, los ámbitos social y demográfico y, por el otro, la profesión de intérprete. Concretamente, se centrará en el fenómeno de la inmigración en Italia, un asunto muy polémico y que, a lo largo de los últimos años, ha provocado varios escándalos internacionales: el gobierno de Italia, un país que recibe grandes flujos migratorios, lucha contra la llegada de inmigrantes sin papeles.

Después de estudiar el ámbito demográfico, el objetivo principal será ver como la opinión política se refleja en el proceso de acogida de estos inmigrantes. Resulta especialmente interesante estudiar el papel de los intérpretes, que son precisamente la pieza que hace de enlace entre unas personas que se encuentran en una situación muy vulnerable y la administración italiana, que no se quiere hacer cargo de ellos. Analizaremos en qué contexto y en qué condiciones estos intérpretes llevan a cabo su trabajo y qué sería la situación ideal para que pudiesen desarrollar sus funciones tal y como explican los manuales de la profesión.

Aviso legal

© Mireia Llaudó Burgueño, Barcelona, 2021. Todos los derechos reservados.

Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.

TFG Information

Title: Interpreter or friend?: The role of the interpreter in the integration of refugees into the Italy of right-wing populism

Author: Mireia Llaudó Burgueño

Mentor: Rosend Arqués Corominas

University: Universitat Autònoma de Barcelona

Degree: Translation and Interpreting

Academic year: Fourth degree

Key words

Immigration, refugees, migration crisis, racism, interpreting, mediation, administration, Italy.

TFG Summary

This paper will explore two issues which, although they seem independent, are much more closely related than we think: on the one hand, the social and demographic areas and, on the other hand, the profession of the interpreter. In particular, it will focus on the phenomenon of immigration to Italy, a very controversial issue which, over the last few years, has led to several international scandals: the government of Italy, a country which receives large migratory flows, is fighting the arrival of immigrants without papers.

After studying the demographic field, the main objective is to see how the political opinion is reflected in the process of receiving these immigrants. It is especially interesting to study the role of the interpreters, who are precisely the link between people who are in a very vulnerable situation and the Italian administration, which does not want to take control of them. We will look into the context and the conditions under which these interpreters carry out their work and what the ideal situation would be for the interpreters to be able to carry out their duties as the manuals of the profession explain.

Legal notice

© Mireia Llaudó Burgueño, Barcelona, 2021. All rights reserved.

None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcasted and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.

Sumari

1. Presentació de la hipòtesi i els objectius del treball.....	7
2. Context històric.....	7
2.1. La «grande emigrazione».....	8
2.2. Inicis de la immigració a Itàlia.....	9
2.3. Llei Foschi.....	9
2.4. Llei Martelli.....	10
2.5. Llei Turco-Napolitano.....	11
2.6. Principis dels 2000.....	11
2.7. Llei Bossi-Fini.....	11
2.8. Crisi econòmica.....	12
2.9. Les primaveres àrabs.....	12
2.10. Líbia.....	13
2.10.1. Context social.....	15
3. Una ONG que es dedica al rescat d'immigrants: Proactiva Open Arms.....	18
3.1. Missió 65.....	18
3.1.1. Cronologia.....	18
3.1.2. Conseqüències.....	20
4. Anàlisi sobre la importància de la interpretació a Open Arms.....	20
4.1. Mediació a bord de l'Open Arms.....	20
4.1.1. Ocasions en què els mateixos rescatats fan d'intèrprets.....	20
4.1.2. Ocasions en què la periodista fa d'intèrpret.....	21
4.2. Experiència com a intèrpret a Open Arms.....	22
5. Procés d'acollida a Itàlia.....	22
5.1. Sistema d'acollida de refugiats.....	23
6. La interpretació en el procés d'acollida.....	24
6.1. Interpretació en els serveis públics.....	24
6.1.1. Interpretació en els serveis públics vs. mediació intercultural.....	24

6.1.2. <i>Els rols de l'intendent</i>	25
6.1.3. <i>Codis deontològics</i>	26
6.2. <i>Panoràmica global de la interpretació en els serveis públics</i>	27
6.2.1. <i>Solucions «ad hoc»</i>	27
6.2.2. <i>Formació</i>	29
7. <i>Estrès traumàtic secundari</i>	30
8. <i>Conclusions</i>	31
9. <i>Bibliografia</i>	31
Annex I.....	35

1. Presentació de la hipòtesi i els objectius del treball

Com a moltes persones de la meva generació, em preocupen molt les crisis humanitàries. A més, fa quatre anys que estudio italià al meu grau i he estat d'Erasmus a Itàlia, de manera que estic força al corrent de la vida política italiana. En aquest àmbit, un dels fets que més m'ha trasbalsat en els últims anys fou el conflicte entre el govern italià i l'organització Proactiva Open Arms. Aquest esdeveniment em va generar molt d'interès i vaig decidir endinsar-me en aquesta qüestió. Per bé que molts partits espanyols també són força reticents a l'arribada i integració d'immigrants, no recordava haver presenciat mai una actuació tan inhumana. Vaig decidir informar-me sobre aquest tema i vaig descobrir que tragèdies com aquestes són més habituals del que pensava i que la gran part de l'opinió pública no condemna aquests fets.

Amb aquest treball pretenc mirar d'entendre per què la població italiana està tan en contra a l'acollida d'immigrants. Amb aquest propòsit, començaré estudiant el context històric des de la unificació italiana, que va provocar grans onades d'emigració des d'Itàlia cap a Amèrica, fins a l'actualitat, moment en què Itàlia és un dels països europeus que més polèmiques relacionades amb l'acollida d'estrangers protagonitza. Veurem si hi ha fets o esdeveniments concrets que expliquin l'opinió de la ciutadania i les actuacions de les institucions. Per informar-me sobre aquest apartat, em basaré especialment en l'article «Per una storia del governo dell'immigrazione straniera in Italia: Dagli anni sessanta alla crisi delle politiche», de Michele Colucci, publicat a la revista *Meridiana*.

Un cop analitzat això, m'agradaria estudiar el paper dels intèrprets en l'arribada d'immigrants. L'intèrpret és l'enllaç entre els nouvinguts i les persones que els rescaten o el país que els acull. Però no només això: els intèrprets són, molt possiblement, les úniques persones del territori d'acollida amb qui els immigrants es poden comunicar. Per tant, han d'actuar com a suport emocional però mantenint sempre la professionalitat i complint els codis ètics. Per tant, voldria aprofundir les bases de la professió i en com de desenvolupada està, especialment en el context italià, un país que, en general, no està a favor de l'acollida d'immigrants.

L'objectiu final d'aquest projecte és arribar a entendre totes les funcions que pot arribar a tenir un intèrpret i com és d'important aquesta figura en el procés de rescat, acollida i integració d'immigrants.

2. Context històric

Itàlia, degut a la seva condició de país que fa de frontera de la Unió Europea, rep grans fluxos migratoris. De fet, segons l'Eurostat, és el cinquè país europeu on més immigrants arriben, per darrere d'Alemanya, Regne Unit, Espanya i França. Farem servir com a referència les dades de l'any 2017 perquè, en l'última dècada, és l'any en què es va enregistrar l'arribada de més immigrants a Itàlia: 343 440. De totes maneres, no és una xifra exageradament elevada en comparació a Alemanya, que en va rebre 917 109, o a Espanya, un altre país mediterrani on arriben grans quantitats d'immigrants per via marítima, que en va rebre 532 132 (Eurostat, 2021).

No obstant això, Itàlia és un dels països que més polèmiques relacionades amb l'acollida d'immigrants ha protagonitzat. A més, els italians tenen opinions més negatives que la mitjana europea pel que fa a aquest fenomen. Per començar, cal destacar que un 31% d'italians pensen que més d'un quart del total de la població del país són immigrants. És un percentatge desorbitat tenint en compte que, a l'any 2017, a Itàlia hi havia més de 60 milions d'habitants i només poc més de 300 000 eren immigrants.

Segons l'Eurobaròmetre sobre la integració dels immigrants a la Unió Europea, un 61% d'italians pensa que la immigració és més un problema que una oportunitat, mentre que la mitjana europea de persones que tenen aquest punt de vista es del 38%. A més a més, un 55% d'italians creu que els immigrants no s'adapten al país, mentre que la mitjana europea és d'un 40%. Altres opinions relatives a la immigració que revela l'enquesta són: un 63% d'italians pensa que els immigrants són un pes pel sistema de benestar; un 58%, que deixen sense feina a la gent autòctona; i, la que probablement és la dada més destacable, un 75% considera que l'acollida d'immigrants fa que empitjorin els problemes relacionats amb la criminalitat (Comissió Europea, 2018).

Tot i ser veritat que Itàlia rep grans fluxos migratoris, per bé que no és el país que més immigrants acull, resulta curiós que la opinió de la ciutadania italiana envers aquestes persones sigui força més negativa que la de la mitjana europea. A més, com hem vist, sobreestimen la xifra real d'immigrants que viuen al país. Aquest pensament generalitzat, encara que sembli que només es pot atribuir a un racisme sense fonaments, té una explicació històrica. El fenomen de la immigració a Itàlia és relativament recent: va començar fa uns cinquanta anys. De fet, abans Itàlia era un país d'on la gent acostumava a emigrar per manca d'oportunitats laborals. Per tant, la immigració és un fenomen força nou que, en les darreres dècades, els diferents governs no han sabut gestionar.

Així doncs, per entendre la situació actual, cal conèixer-ne els precedents.

2.1. La «grande emigrazione»

Entre finals del segle XIX i principis del segle XX, grans masses d'italians van emigrar cap al continent americà. De fet, podem identificar els tres destins més habituals: d'una banda, Argentina i Uruguai; de l'altra, els Estats Units; i, per últim, el Brasil.

La primera onada es va produir abans del 1861, quan molts italians, especialment de la zona de Gènova, van emigrar cap a l'Argentina i cap a Uruguai. Eren destins ideals perquè tenien la capacitat de produir les matèries primeres que Europa necessitava, però no tenien mà d'obra, manufactures, infraestructures ni comunicacions. Per tant, s'hi podien trobar grans ofertes de feina, mentre que a Itàlia escassejaven. De fet, per fomentar les migracions, Itàlia i Argentina van signar diversos acords. Per exemple, Argentina subvencionava els viatges i Itàlia dictava lleis d'emigració. Arran d'aquests acords, avui dia molts argentins i uruguaians tenen ascendència europea, especialment italiana (Martí, M., & Schiavón, A., 2017).

El detonant de la segona onada d'emigració va ser la unificació italiana. L'any 1870 es va consumir l'anomenada *Unità Italiana*, però va ser una unificació només política, no cultural ni econòmica. A les regions tradicionalment pobres, és a dir, al sud de la península i a Sicília, la situació va empitjorar: el govern va augmentar els impostos per tal de sufragar el procés d'unificació i hi havia molts treballadors explotats pels grans terratinents.

Aquesta situació va donar lloc a la *grande emigrazione*, això és, la gran emigració, que es va produir entre els anys 1876 i 1915. Per les males condicions en què vivien en el seu país, molts italians, especialment del sud, es van aventurar a perseguir el somni americà i van començar a migrar cap als Estats Units. Però tampoc no era fàcil. El viatge era molt llarg i moltes persones morien abans d'arribar a destí. Un cop arribats als Estats Units, els rebien a l'Illa d'Ellis, al port de Nova York, on rebien un tracte força immoral per part de les autoritats, que els sotmetien a exàmens físics i mentals per valorar les probabilitats que tenien de trobar feina. Si no eren mà d'obra útil, els retornaven a Itàlia, la qual cosa podia provocar separacions forçoses. De fet, el petit illot va arribar a ser anomenat «l'illa de les llàgrimes».

Però no només emigrava la gent del sud. Cap a l'any 1888 hi va haver una onada d'emigració cap al Brasil, protagonitzada sobretot per habitants del Vèneto. Al país sud-americà s'acabava d'abolir l'esclavitud i s'havia presentat un programa de colonització, de manera que va admetre molta immigració, gran part de la qual provenia d'Itàlia.

2.2. Inicis de la immigració a Itàlia

La situació va canviar quan, entre finals de la dècada de 1960 i principis de la dècada de 1970, van arribar a Itàlia fluxos de immigració inèdits; especialment a Sicília, per via marítima, i a Friül - Venècia Júlia, de persones que fugien de la inestabilitat i les guerres de l'Europa de l'est (Colucci, 2018).

L'any 1963, el ministeri de treball va publicar una circular que establí per primera vegada les normes de contractació laboral d'estrangers. El problema, segons l'experta en antropologia Giovanna Campani, era que, al contrari dels països llatinoamericans que ja hem vist, «*l'immigrazione non è stata una conseguenza della richiesta di manodopera da parte del settore industriale*» (Campani, 2008: 182).

És a dir, els immigrants no cobrien una manca de mà d'obra, sinó que reemplaçaven els treballadors autòctons. Això succeïa en el sector de la neteja domèstica en el cas de les dones i en els sectors de la pesca, l'agricultura i la construcció en el cas dels homes. Els nouvinguts, però, treballaven en males condicions i a canvi d'un sou baix, de manera que la societat va exigir una legislació orgànica que regulés l'ús abusiu de la mà d'obra estrangera. Lamentablement, no hi va haver una resposta institucional, de manera que algunes organitzacions socials, tant laiques com religioses, van haver de fer un pas endavant i es van comprometre a cobrir les necessitats de què les institucions no es feien càrrec.

Hi va haver dos motius pels quals les institucions no van actuar. D'una banda, confiaven que la immigració era només una onada puntual i que la tendència que perduraria era la de l'emigració italiana. De l'altra, veïen que països com França, Alemanya o Gran Bretanya tenien una taxa d'immigració deu vegades superior, de manera que el govern italià creia que la situació no era tan preocupant com per prendre mesures.

Prova de la manca de consciència del que estava succeint és que, fins l'any 1978, quasi una dècada després de l'augment de l'arribada d'immigrants, no es va mirar de regularitzar la seva situació. El 1978, doncs, es va reunir un comitè interministerial d'emigració per discutir la situació dels emigrants italians que volien tornar al seu país. Aprofitant l'ocasió, el ministeri de treball i d'afers exteriors va rebre competències en immigració. A més, per primera vegada, el cens va fer un estudi sobre la presència de treballadors estrangers a Itàlia.

Finalment, l'any 1981 el parlament italià va ratificar la convenció de la Organització Internacional del Treball (OIT) referent a la igualtat de tractament entre treballadors immigrants i autòctons. També s'intentava combatre la contractació il·legal. L'any següent hi va haver una regularització però, com que els criteris eren molt estrictes, poca gent va aconseguir el permís de residència, de manera que va augmentar el nombre d'immigrants il·legals.

2.3. Llei Foschi

L'any 1986 es va aprovar la llei Foschi: la primera llei orgànica que reglamentava la regularització d'immigrants, tal i com feia temps que exigien algunes associacions humanitàries. Es

va regular per primera vegada el reagrupament familiar, que es concedia a parelles i a pares amb fills a càrrec. A més, aquesta llei va ampliar els tipus de feina als quals es concedia el permís de residència, ja que la present incloïa també els autònoms i els treballadors ambulants, ocupacions molt habituals entre els estrangers. També es garantia, en un pla formal, la igualtat entre treballadors immigrants i nacionals, i es donaven competències al ministeri de treball per vetllar pels problemes dels immigrants. Gràcies a aquesta llei, es va regularitzar la situació de prop de 116 000 persones.

Cal destacar, però, que sí hi havia una restricció a la immigració: la reserva geogràfica, que s'havia aprovat a la Convenció de Ginebra de 1951 com a conseqüència de la Guerra Freda. Segons aquesta restricció, només tenien dret a demanar asil els immigrants provinents de l'Europa de l'est. Es va convertir en una mesura molt polèmica arran del cas Masslo.

L'any 1988 va arribar a Itàlia Jerry Masslo, un immigrant provinent de Sudàfrica. Va demanar asil polític, però li van rebutjar la sol·licitud. Cal destacar la diferència entre les persones refugiades, que són immigrants forçosos que fugen del seu país perquè se senten amenaçats o perseguits, i les persones que immigren per altres motius, com ara econòmics. Durant un any va realitzar feines precàries i mal pagades, fins que va ser assassinat per uns nois del poble veí que volien robar-li els seus estalvis i els d'altres companys. Aquest fet va desencadenar protestes i vagues per tot el país, que van culminar amb l'aprovació de la llei Martelli.

2.4. Llei Martelli

L'objectiu principal d'aquesta llei va ser precisament el d'abolir la reserva geogràfica, de manera que tothom pogués demanar asil polític independentment de la seva procedència. A més, en comparació a la llei Foschi, definia molt més clarament els motius pels quals es concedia el permís de residència: feina com a autònom o com a empleat, turisme, culte, cures mèdiques i estudis. Una altra opció era la d'inscriure's a les llistes de reserva, de manera que se'ls concedia el permís de residència però s'havien de comprometre a trobar feina durant els dos anys següents. Gràcies a l'entrada en vigor de la llei es va regularitzar la situació de tothom que pogués demostrar que vivia a Itàlia abans del 31 de desembre de 1989, és a dir, unes 218 000 persones.

Aquesta llei va descontentar tant les persones que exigien una llei d'immigració molt més estricta com les que demanaven millors protocols d'acollida dels immigrants. Per exemple, la llei donava competències en l'àmbit de la integració dels immigrants als governs de les regions, però no n'establia cap base a nivell nacional, de manera que era un procés molt abstracte i desigual.

Cal destacar que, també l'any 1950, Itàlia va signar l'adherència a l'acord Schengen, l'objectiu del qual era fer desaparèixer les fronteres interiors entre els països que en formaven part i aconseguir que Europa tingués únicament una frontera exterior. Els primers països van rubricar l'entrada a l'espai Schengen l'any 1985 i, en un primer moment, no van deixar que Itàlia en formés part perquè creien que no seria capaç d'actuar com a frontera externa i controlar l'entrada d'immigrants sense papers. Finalment, amb la gran regularització de 1990, Itàlia es va convertir en país membre.

L'any 1995 va entrar en vigor el decret Dini. No va arribar a ser una llei en si, però eren dos mesures que van ser aprovades com a decrets. El primer decret va comportar una altra regularització massiva. El segon, en canvi, autoritzava l'ús de l'exèrcit a la frontera de la regió de la Pulla per evitar l'entrada d'immigrants sense papers al país. A més, es van crear centres d'estada temporal per a estrangers no identificats.

Aquests decrets van provocar nombroses tragèdies i tensions a les costes italianes. El naufragi que més repercussió va tenir fou l'anomenada *strage del Natale 1996*, que es va produir la nit entre

el 25 i el 26 de desembre. A només 35 kilòmetres de l'illa de Capo Passero, es va enfonsar una petita embarcació de fusta; un naufragi que va provocar la mort d'unes 283 persones.

2.5. Llei Turco-Napolitano

L'any 1998 el partit que governava, el Partito democratico della sinistra, amb una ideologia de centre-esquerra, va aprovar una nova llei proposada pels ministres Turco i Napolitano. El debat va girar especialment al voltant de la comparació entre les polítiques nacionals i les europees, així com de la necessitat d'Itàlia d'europèitzar-se.

Aquesta llei va establir condicions més rígides per a la regularització de la condició dels immigrants: havien de demostrar que vivien a Itàlia des d'abans del 27 de març de 1998, que tenien un habitatge adequat i que tenien feina. A més, pel que fa als permisos de residència per reagrupament familiar també s'havien de respectar uns estàndards establerts. Com que les condicions eren tan estrictes, quan entrà en vigor es va regularitzar la situació de només 217 000 persones, mentre que es van rebutjar 250 000 sol·licituds. En aquest aspecte, per tal d'evitar la lliure circulació d'immigrants sense papers, els centres d'estada temporal que establí el decret Dini es van escampar per tot el país i s'hi permetia una estada de fins a 30 dies.

2.6. Principis dels 2000

Durant la dècada dels noranta, la taxa d'immigració a Itàlia fou del 14%; xifra que representa un augment del 10% respecte a la dècada anterior. Els principals països de provinença eren: el Marroc, Albània, Romania, Filipines i Iugoslàvia. Per tant, en aquell moment la majoria d'immigrants provenien de l'Europa de l'est per la crisi dels països socialistes.

L'any 2001, va guanyar les eleccions una coalició de centre-dreta. Aquest context social de tendència cap el conservadorisme va donar ales al partit més representatiu d'aquesta corrent en la política italiana actual: La Lega, un partit nascut l'any 1991. El que més caracteritza aquest partit és el seu discurs racista i antiimmigració, amb arguments com ara que els nousvinguts treuen la feina a la gent autòctona. No obstant, com que cada vegada arribaven més immigrants a Itàlia, aquesta ideologia va calar en la societat i La Lega tenia cada cop més votants. De fet, van començar sent un partit territorial i avui en dia és un dels més forts a nivell nacional.

Aquest mateix any es va produir un fet que va significar un punt d'inflexió: els atemptats terroristes de l'11 de setembre a les Torres Bessones de Nova York, comesos per l'organització terrorista Al-Qaeda. Com a conseqüència, arreu del món es va instaurar un clima polític favorable al tancament de fronteres, sobre tot pel que fa a les migracions provinents de zones amb forta presència musulmana.

Això va donar peu a un debat al parlament italià arran del qual va sortir una nova llei.

2.7. Llei Bossi-Fini

La llei Bossi-Fini, que va entrar en vigor el mes de setembre de 2002, és la que més desprotegits deixava els immigrants, tant en l'àmbit social com en el jurídic. Hi havia menys oportunitats legals d'ingrés i les expulsions eren més ràpides i freqüents. Algunes mesures que va instaurar la llei foren aquestes: el permís de residència només es podia aconseguir si es disposava d'un contracte laboral, i la durada del permís havia de coincidir amb la del contracte; els criteris per

als reagrupaments familiars eren més estrictes; la durada màxima als centres d'estada temporal es va ampliar dels 30 als 60 dies, per tant hi podia haver gent retinguda fins a dos mesos; les expulsions es realitzaven acompanyant els immigrants a la frontera; les embarcacions amb immigrants es podien retornar a aigües internacionals sense rescatar els passatgers; la llei de sol·licitud d'asil polític es va modificar...

Així doncs, aquesta nova llei va ser un senyal de rigidesa i de tancament pel que feia a les polítiques migratòries i, com a conseqüència, es va produir una precarització de les condicions laborals i de vida dels estrangers. No obstant això, entre 2001 i 2008 es va triplicar la presència estrangera i, a finals de 2010, més de 4,5 milions d'habitants a Itàlia eren immigrants.

2.8. Crisi econòmica

L'any 2008 va començar una crisi econòmica a escala mundial. La mala situació econòmica va fer que la població veiés encara amb pitjors ulls els immigrants, de manera que el govern de centre-dreta va presentar el binomi seguretat pública – immigració: les principals mesures en l'àmbit d'immigració apareixien en decrets relacionats amb la seguretat pública.

L'exponent principal és el decret n. 94 de 2009: *Disposizioni in materia di pubblica sicurezza*, segons el qual l'estada il·legal va passar de ser una infracció administrativa a un delict que podia comportar multes; el període màxim de retenció als centres d'estada temporal va augmentar de 60 a 180 dies, fins i tot per a qui demanés asil; es va allargar fins a dos anys el mínim de temps que s'havia d'haver residit a Itàlia després de casar-se amb una persona italiana per aconseguir la nacionalitat...

A més, per evitar l'arribada d'immigrants, els països de la Unió Europea van signar acords amb els països d'origen, com ara l'acord de Silvio Berlusconi, el primer ministre italià, amb Moammar al-Gaddafi, el cap del règim de Líbia, segons el qual Líbia controlaria els fluxos migratoris cap a les costes italianes a canvi de 5.000 milions d'euros per finançar els mecanismes de contenció de la immigració cap a Europa. Amb aquesta finalitat, Líbia va crear centres de detenció d'immigrants, la qual cosa va provocar grans polèmiques i denúncies socials per les condicions precàries en què hi tenien els immigrants. A més, es va acordar que Itàlia podria retornar totes les embarcacions interceptades cap a Líbia, pràctica que el Tribunal Europeu dels Drets Humans va condemnar. Cal recordar que, segons el Tractat de Schengen, Itàlia es una de les fronteres del sud de la Unió Europea. Mitjançant aquest acord, cedeix el control de la frontera a Líbia.

2.9. Les primaveres àrabs

El gener de 2011, Mohamed Bouazizi, un jove tunisià, es va immolar com a protesta per les humiliacions i els maltractaments rebuts per part d'uns agents que formaven part de les forces de seguretat de Tunísia. Això va aixecar una onada de protestes de la joventut contra els règims dictatorials, i es va estendre ràpidament per altres països del nord d'Àfrica: Egipte, Líbia, Síria... Aquestes protestes es coneixen com «la revolució del gessamí» i, tot i que representaven esperança per a la joventut, van generar un gran clima d'inestabilitat política, la qual cosa va fer que augmentessin les migracions, tot posant el govern italià entre l'espasa i la paret.

En els primers mesos de 2011, Lampedusa estava plena de persones que dormien pels carrers perquè les institucions no podien assumir el gran flux d'immigrants. A més, Gaddafi, el cap d'estat de Líbia amb qui havien signat els acords, va morir durant les protestes, de manera que Líbia ja no controlava l'arribada d'immigrants a Itàlia. El govern no va tenir altra opció que declarar l'estat

d'emergència nacional i aprovar l'asil humanitari a tothom que hagués arribat del nord d'Àfrica entre els mesos de gener i abril de 2011.

Les sol·licituds d'asil van augmentar tant que Itàlia va haver d'introduir un sistema d'acollida extraordinari: l'ENA (Emergenza Nord Africa). A més, des de 2014, es van posar en marxa els CAS (Centri di Accoglienza Straordinaria). No obstant això, en molts casos hi havia massa gent als centres i no es complien les condicions mínimes per estar-s'hi.

L'extrema dreta criticava que els refugiats es repartissin per tot el territori, mentre que Itàlia reclamava a Europa que l'ajudés amb la redistribució d'immigrants, tot i que la Convenció de Dublín estableix que només es pot demanar asil al primer país europeu on s'arriba.

El mar Mediterrani va presenciar moltes tragèdies i moltes morts. De fet, tant el govern com diverses ONG van posar en marxa operacions de rescat. Això, però, no va poder evitar algunes tragèdies com la *strage di Lampedusa*, quan un pesquer provinent de Líbia es va enfonsar a punt d'arribar a la costa de Lampedusa, fet que va provocar la mort de 368 persones.

Aquesta necessitat desesperada de frenar els fluxos migratoris i reduir les tensions va portar el govern italià a signar acords amb les faccions que controlaven el territori libi l'any 2017. Aquests acords van resultar ser encara més estrictes que els anteriors: es van enviar militars a la frontera del sud de Líbia per frenar allà les migracions, la qual cosa va generar crítiques i denúncies per part de moltes organitzacions humanitàries.

2.10. Líbia

En l'actualitat, la majoria d'embarcacions que creuen el Mediterrani en direcció a Europa surten de Líbia en direcció a Itàlia. Això no ha estat sempre així. La majoria de gent triava el trajecte que va de Turquia a l'illa grega de Lesbos, de només 9 kilòmetres. El març de l'any 2016, però, la Unió Europea i Turquia van signar un acord segons el qual Europa oferiria més suport financer per tal que el govern turc endurís la frontera i frenés el flux d'immigrants. Després d'aquest acord, la ruta que uneix Líbia amb Itàlia, coneguda com la ruta del Mediterrani Central, es va convertir en la més habitual, tot i ser molt més perillosa. Els 300 kilòmetres que separen la costa líbia de l'illa de Lampedusa, la costa europea més propera a Líbia, s'han convertit en una zona extremadament mortífera. Com que és tracta del trajecte que la majoria de la gent tria avui en dia, val la pena aturar-nos-hi una mica per parlar en profunditat sobre la situació del país d'origen.

Des de les revoltes de l'any 2011, Líbia és un Estat fallit. El règim de Moammar al-Gaddafi va donar una resposta repressiva i militaritzada a les protestes de les primaveres àrabs, en les quals s'exigien reformes democràtiques. Per tal d'apacificar aquesta situació, una coalició de països de l'OTAN va decidir actuar. Inicialment, estava formada per França, Regne Unit, Estats Units, Itàlia, Noruega, Dinamarca, Bèlgica, Canadà, Qatar i Espanya; però s'hi van unir sis països més fins a un total de setze. Aquest grup de països va actuar amb l'aval de la Resolució 1973 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides. Les línies principals d'aquesta resolució són: alto el foc immediat, un embargament d'armes, l'establiment d'una zona d'exclusió aèria sobre Líbia i l'autorització de fer servir tots els mitjans necessaris per protegir els civils.

L'OTAN va fer ús d'aquest últim punt i va iniciar els bombardejos, de manera que va unir forces amb els rebels per tombar la dictadura de Gaddafi, que havia durat 42 anys. La caiguda del règim es va produir el 22 d'agost, després de la batalla de Trípoli; però el conflicte no va acabar fins el 20 d'octubre, quan els rebels es van fer amb Sirte, l'últim punt dominat per Gaddafi. Aquest mateix dia, van capturar i executar el dictador.

Tot i que, en el seu moment, fou un esdeveniment molt esperançador, l'any 2014 va esclatar una guerra civil entre els dos governs que lluitaven pel domini del territori. D'una banda, hi havia el govern oficial, amb el suport internacional de l'ONU: el Govern de l'Acord Nacional, GNA per les seves sigles en anglès, un executiu de transició dissenyat per les Nacions Unides per apacificar la inestabilitat política, liderat per Fayeze al-Sarraj. De l'altra, hi ha el mariscal rebel Khalifa Haftar, que va declarar la dissolució del Congrés General de Trípoli després que el govern provisional allargués el seu mandat de manera unilateral.

El problema és que el govern oficial, tot i que controlava Trípoli, la capital, només dominava algunes poblacions de l'oest del país. Tota la part est del territori, incloent-hi la majoria dels recursos petrolers, els controlava Haftar. A més, van aparèixer un munt de milícies que lluitaven a favor d'un bàndol o de l'altre. Es calcula que n'hi ha unes mil. Aquesta és una dada sorprenent tenint en compte que, en altres països en guerra, com ara Síria, la tendència és diferent: hi ha poques milícies formades per milers de persones. En canvi, a Líbia es tracta de petits grups de 200 o 300 persones.

L'objectiu del general Haftar era conquerir Trípoli. La guerra va recruar l'any 2019 amb les ofensives d'aquest general per mirar d'arrabatar la capital al GNA. Alguns dels seus intents inclouen l'atac al centre de detenció d'immigrants de Tajoura, a Trípoli, el 3 de juliol de 2019, o l'atac aeri en un barri residencial del sud de Líbia, a la ciutat de Al Murzuq, que va deixar 43 morts.

Després de deu durs mesos amb sanguinaris intents frustrats de dominar Trípoli per part d'Haftar, el mes de gener de 2020, el GNA va demanar al països que li feien costat que li retiressin el suport, com a única via per arribar a un acord pacífic entre els dos governs libis. Es va declarar un alto el foc, tot i que força efímer i inestable perquè, pocs dies després, ja hi havia retrets mutus i s'acusaven d'haver incomplert la treva. El mes de juny van acabar les hostilitats, tot i que encara hi havia amenaces que feien preveure un altre esclat de la guerra.

Finalment, el 23 d'octubre de 2020 en presència del president de l'ONU, organització que portava mesos mediant per mirar de resoldre el conflicte, els dos bàndols del conflicte van signar un acord d'alto el foc definitiu a Ginebra.

El procés de pacificació el dirigeixen els libis però el supervisa i el recolza per l'ONU. Per tal d'aconseguir una pau durable, l'acord implica mesures com ara l'embargament de les armes per part del Consell de Seguretat de l'ONU, la sortida del país dels mercenaris en un termini de tres mesos i la futura integració a la societat dels components de les milícies. A més, s'ha posat en marxa una missió de suport de les Nacions Unides a Líbia (UNSMIL, per les seves sigles en anglès), per controlar que es compleixin les condicions de l'acord de pau, per coordinar el procés i donar

assistència internacional, per participar en la mediació entre les dues parts i per preservar el respecte dels drets humans a la zona.

Caldrà veure com avança aquesta situació i com, poc a poc, es reconstrueix el país i s'hi instaura una democràcia. També hi ha qui planteja que una millora de la situació comportarà una reducció dels fluxos migratoris. Sigui com sigui, serà un procés llarg i complex que, si tot va bé, portarà finalment la pau al país magrebí.

2.10.1. Context social

Si ja és prou difícil estar informat sobre la situació política del país, conèixer el context social i la situació que viu la població, tant autòctona com migrant, ho és encara més. Líbia està pràcticament blindada i és quasi impossible accedir-hi, ja que gairebé mai aproven les sol·licituds de visats dels periodistes. Per això els principals testimonis de què disposa la premsa són, precisament, de gent que ha fugit del país. La informació que exposaré a continuació està extreta dels testimonis a qui entrevista la periodista Yolanda Álvarez, que va acompanyar l'Open Arms en la missió 65, i que va publicar al seu llibre sobre l'experiència, titulat *Náufragos sin tierra*; així com del documental *Cartas Mojadas*, dirigit per Paula Palacios i nominat al Goya de millor pel·lícula documental, on acompanya l'Open Arms en una missió i visita els centres de detenció d'immigrants de Líbia.

La majoria de migrants arriben a Líbia amb la intenció de viure-hi i de treballar-hi perquè les màfies els diuen que no hi ha govern, que no hi ha cap control al país i que poden entrar-hi sense papers. No obstant, quan arriben a Líbia s'adonen de la situació precària en què es troba el país i decideixen marxar del país a través de la ruta cap a Europa, seguint també les indicacions de les màfies.

Segons alguns testimonis de persones que van ser rescatades a la missió 65, un cop arribes a Líbia els esperen dos possibles destins: trobar feina a les ordres d'un patró, treballant de sol a sol, amb condicions precàries i mal pagades; o anar a parar directament als centres de detenció d'immigrants on, suposadament, es controla que no intentin creuar el Mediterrani.

Pel que fa el primer cas, tenim dos testimonis: una dona que treballava com a dona de feines i un home que treballava al camp, que ens informen de com funciona el tràfic de persones al país.

Hortensia Achou és una dona de Costa d'Ivori que treballava de serventa en una casa particular a Líbia. Segons diu, la tenien tot el dia tancada a casa i treballant: «Estaba encerrada como una esclava. A la hora de cobrar mi dinero, siempre me ponían un montón de problemas» (Álvarez, 2020: 91). Els immigrants estan totalment cosificats i els tracten com a esclaus i com a objectes al seu servei. Tenint en compte que les dones acostumen a emportar-se la pitjor part, la periodista li pregunta per possibles assetjaments sexuals. Hortensia és contundent: «Si el patrón quiere acostarse contigo, no puedes hacer nada» (Álvarez, 2020: 92). Explica que el senyor de la casa se li va insinuar repetidament, fins i tot davant de la seva pròpia dona, que seia immòbil sense poder fer res. A més, l'home anava armat, de manera que, per por, no es va veure amb cor de negar-s'hi.

Les condicions en què vivia eren lamentables, però hi va haver un fet concret que la va impulsar a abandonar la casa i el país. A final de mes, va demanar el salari a la mestressa de la casa, la dona va apropar-se a Hortensia per darrere, li va tirar un líquid a l'esquena i la va fer fora a crits. En aquell moment va sortir corrents cap al port, sense parar enlloc, per pujar a la primera barca que sortís en direcció a Europa. La van haver d'ajudar a passar els precaris controls de seguretat, perquè si t' enxampen et porten directament als centres de detenció, als quals els immigrants fan referència en termes com «presó». Finalment, després de tres dies a la deriva amb aquell líquid cremant-li l'esquena, van veure la llanxa de rescat d'Open Arms. Un cop a bord, el metge li va curar les cremades, però la imatge era tan forta i les cremades tan profundes que el professional no podia ni mantenir-hi la vista. De fet, Hortensia va ser una de les evacuacions que es van produir per motius sanitaris abans del desembarcament definitiu del vaixell.

D'altra banda, tenim el relat d'Eddymurphy Godwin o, com li deien a bord del vaixell, Mr. Godwin, un senyor que havia format part de l'exèrcit del seu país: Nigèria. Mr. Godwin va desertar de l'exèrcit i va fugir a Líbia, on va trobar feina al camp. Després de dos o tres mesos, l'home per qui treballava va començar a negar-se a pagar-li el sou. A punta de pistola, se'l van emportar a una casa desconeguda i el van amenaçar dient-li que, si no pagava 4.000 dinars, és a dir, uns 2.500 euros, el matarien. Ni ell, que havia anat a Líbia a treballar, ni la seva família tenien aquesta quantitat de diners. Per aquest motiu, es va arriscar i va saltar des de la finestra de l'habitació on el tenien tancat. Aquest va ser el fet que el va empènyer a aventurar-se a creuar el Mediterrani en unes condicions tan precàries.

Basant-se en la seva experiència, Mr. Godwin afirma amb rotunditat que el que hi ha a Líbia és comerç d'esclaus: «Porque cuando te cogen, te venden a otro. Eso es comercio de esclavos. [...] Cuando atrapan a alguien, le piden que pague dinero [...]. Si no tengo forma de conseguir ese dinero, ellos buscan a alguien que pueda estar interesado en comprarme» (Álvarez, 2020: 142).

Tot i el que ha patit a mans d'aquesta gent, Mr. Godwin diu que entén les raons de qui comercia amb esclaus: «No es el Gobierno, son los civiles. Porque no tienen trabajo. No les pagan cuando antes, cuando tenían un verdadero gobierno. Así que utilizan el comercio de esclavos para obtener dinero» (Álvarez, 2020: 143). Sobta veure com una víctima és capaç de posar-se al lloc d'aquestes persones, i aquest és simplement un altre indicatiu de la gravíssima situació del país.

L'altre lloc on pot anar a parar algú que arriba a Líbia són els centres de detenció que van néixer a partir dels acords del país amb Itàlia per mirar de contenir els fluxos migratoris que arriben a Europa. El mes de febrer de 2019, el govern libi va declarar que en total hi havia 23 centres de detenció al país que, teòricament, estaven controlats pel GNA de Sarraj. No és cert, però, perquè qui controla aquests centres són, en realitat, les milícies que dominen cada zona.

Les condicions de vida en aquest tipus de centres són completament infrahumanes. De fet, diverses organitzacions de drets humans han denunciat maltractaments, vexacions i tot tipus d'abusos en aquesta mena de presons que acumulen milers de persones en un país on la immigració és il·legal. La situació en aquests centres és tan crítica que, l'any 2019, l'ONU en va ordenar el tancament, una ordre que no s'ha complert.

Tots els testimonis de persones que hi han estat són esgarrifosos. Per mencionar-ne algun, al documental *Cartas Mojadas*, hi apareix una dona amb la pell de tot el cos cremada, que afirma que també rebia descàrregues elèctriques als peus i que la picaven amb ferros. L'experiència més traumàtica que va viure, però, es va produir quan un dels vigilants la va intentar violar i ella es va negar perquè estava embarassada. L'home va començar a picar-li la panxa amb un ferro fins que va perdre el nadó (Palacios, 2020).

En aquest mateix documental, on es veu l'interior d'aquests centres i les condicions tan lamentables en què s'hi viu, hi ha altres persones que afirmen que se les agredeix contínuament per mirar d'aconseguir diners. Si no tens els diners que et reclamen, et segueixen torturant. A més, expliquen que els guàrdies s'embruten les mans poques vegades. En moltes ocasions, demanen a alguns presos que facin la feina bruta en lloc seu a canvi d'immunitat davant les agressions (Palacios 2020).

Com és possible defugir les agressions o escapar d'aquest infern? Amb diners. Els guardians dels centres retenen els immigrants fins que poden pagar la seva llibertat. Daniel, un menor eritreu que va haver de pagar 5000 dinars (uns 3200 euros) per poder-ne fugir, afirma: «He estado un año y medio en prisión en Libia. Fue un infierno. [...] Nos tratan como animales. Te pegan cada día, todos

los días, para conseguir dinero» (Álvarez, 2020: 87). Això demostra que, en realitat, no és el govern que controla aquests centres que s'han convertit en un negoci.

Issiaga Camara, un jove de Guinea-Conakry, sap millor que ningú en què consisteix aquest negoci. Quan la missió 65 de l'Open Arms el va rescatar, era el cinquè cop que intentava fugir de Líbia cap a Europa. Si quan t'embarques en direcció al vell continent no tens sort i t'intercepten els guardacostes libis enlloc d'un vaixell humanitari, t'envien directament un altre cop a la presó, en condicions encara pitjors per haver incomplert la llei. En el cas d'Issiaga, els van tenir sense menjar i gairebé sense beure. Un grup d'immigrants va mirar d'escapar de la presó per la força, però els guàrdies els van enxampar i els van disparar. Molts presos van morir i d'altres van quedar ferits, com Issiaga, que tenia un tret a cada peu. A bord del vaixell humanitari havia de rebre cures cada dia perquè tenia els peus inflamats i les ferides semblaven infectades.

Així doncs, es tracta d'un negoci rodó: si t'atrapen mentre intentes fugir de Líbia, et tornen a tancar al centre de detenció i et maltracten fins que pagues els diners que t'exigeixen per poder marxar. És un cercle que no acaba mai. De fet, la situació és encara pitjor des de 2017 quan, arran de l'acord entre la Unió Europea i les faccions de Líbia, es va començar a entrenar els militars libis perquè es dediquessin a les labors de rescat. En aquest moment, va esclatar una guerra entre les ONG que es dediquen al rescat al Mediterrani central i els guardacostes, perquè els vaixells humanitaris no poden actuar sense l'autorització dels Centres de Coordinació de Rescat Marítim (MRCC, per les seves sigles en anglès), és a dir, sense l'autorització dels guardacostes, que són precisament els que limiten la seva actuació.

Al documental *Cartas Mojadas* apareix un cas en què es veu involucrat l'Aquarius. Quan les llanxes de rescat de l'organització humanitària ja es dirigeixen cap a una embarcació en perill per començar l'operació de rescat, una patrullera líbia els ordena que es retirin. L'Aquarius incompleix i, tot i que no rescata, reparteix armilles salvavides i es queda prop de l'embarcació fins que arriben els guardacostes. A continuació, els libis contacten el capità de l'Aquarius i li retreuen haver-se acostat als naufragats sense autorització i havent rebut indicacions explícites de retirar-se. Segons el capità del vaixell de l'exèrcit libi, això posa els immigrants en la posició d'haver de triar entre Líbia i Europa (Palacios, 2020).

Això és molt irònic tenint en compte que, segons la legislació marítima internacional, les persones rescatades al mar han de ser traslladades a un port segur. Però si enlloc de rescatar-los un vaixell humanitari els rescata la patrullera, entrenada per dur a terme aquesta tasca a partir d'un acord amb la Unió Europea, són retornats a un país en guerra i on els seus drets humans no estan assegurats. Cal preguntar-se on van a parar els 130 milions d'euros que la UE es va comprometre a pagar, quan va signar l'acord, a un país que, fins fa pocs mesos, estava en guerra civil i que encara ara no té un govern ferm.

Hi ha moltes altres coses que se li poden retreure a Europa, com ara la gestió de les sol·licituds d'asil i de l'estatus de refugiat. Angèle, una camerunesa, explica que va abandonar del seu país per la guerra i que va haver de fugir de Líbia pel mateix motiu. Tal com diu Yolanda Álvarez: «[...] nadie dudaba en considerar que Libia es un país de guerra. Y todo el que huye de un lugar en conflicto tiene derecho al asilo; pero Europa, por acción u omisión, se lo estaba negando» (Álvarez, 2020: 79). Així doncs, la majoria de persones rescatades en aquestes condicions no arribaran a obtenir l'estatus de refugiat i seran considerades simplement «immigrants irregulars».

3. Una ONG que es dedica al rescat d'immigrants: Proactiva Open Arms

Proactiva Open Arms es una organització humanitària, no governamental i sense ànims de lucre, fruit d'una empresa de socorrisme i salvament marítim amb més de vint anys d'experiència a les costes espanyoles. Per això, es dedica a rescatar la gent que es veu obligada a abandonar els seus països en direcció a Europa per via marítima i en condicions molt poc segures. Duen a terme pràctiques de vigilància i salvament a la zona més mortífera del mediterrani.

Van començar a rescatar l'any 2015 al Mar Egeu, a la ruta que uneix Turquia i l'illa grega de Lesbos. Com que és un recorregut molt breu, de només 9 kilòmetres, hi treballaven amb llanxes de rescat. Tanmateix, quan l'acord entre la Unió Europea i Turquia va fer que la ruta més habitual passés a ser la del Mediterrani Central, van haver de buscar nous recursos.

Avui en dia, la majoria dels seus rescats es produeixen al nord de les aigües de Líbia. La seva flota consisteix en: l'Open Arms, el buc que dona nom a la ONG, i l'Astral, un veler que els van cedir i que funciona com a embarcació de suport. L'organització navega el Mediterrani Central en una missió de vigilància i, quan rep avisos d'emergència o avista embarcacions en perill, entra en acció.

No obstant això, Open Arms s'adapta a les necessitats de cada moment. Durant l'any 2020 van arribar grandíssims fluxos migratoris a les Illes Canàries, especialment al moll d'Arguineguín, a Gran Canaria. Durant aquesta crisi migratòria, van traslladar els seus esforços a aquesta zona. Però, a més de dedicar-se al rescat de immigrants a la deriva en plena mar, tenen en marxa altres missions i projectes: el projecte Origen, que busca crear alternatives a la immigració irregular al Senegal, tot i que volen estendre el projecte a molts altres països; i el projecte Educació per la Llibertat, on col·laboren amb escoles europees per conscienciar la gent autòctona, a partir d'experiències reals, sobre l'infern que viuen les persones que es veuen obligades a migrar. A més, durant el punt àlgid de la crisi de la COVID-19, van col·laborar amb el Departament de Salut de Catalunya en diferents àmbits per protegir els més vulnerables.

En aquest treball, però, ens centrarem en la feina de rescat que duen a terme al mar. Una de les missions que més repercussió va tenir a nivell global fou la missió 65, així que val la pena fer cinc cèntims dels esdeveniments que es van produir.

3.1. Missió 65

Hi ha diferents factors que van fer que es parlés tant d'aquesta missió. D'una banda, el fet que un equip de la Televisió Espanyola anés a bord durant tota la missió i donés veu a la situació, cosa que va fer que tingués molta repercussió a la premsa. De fet, el que estava succeint va arribar a oïda del conegut actor de Hollywood Richard Gere que en aquells moments era a Roma per motius de feina i va aprofitar per fer una visita a l'Open Arms. A més, va participar en una roda de premsa amb el fundador de Proactiva Open Arms, Òscar Camps, i va fer una conferència amb Pedro Sánchez, que en aquell moment era el president en funcions d'Espanya.

D'altra banda, l'impacte d'aquesta notícia i el munt de dies que els rescatats van passar sense poder desembarcar van ser el desencadenant del fet que un tribunal tombés el «decret Salvini» que impedia als vaixells humanitaris atracar als ports italians. També va coincidir amb que Salvini va perdre la moció de censura contra el primer ministre italià, Giuseppe Conte, de manera que va dimitir i va abandonar la cartera d'Interior i la vicepresidència.

Repassem la cronologia dels fets.

3.1.1. Cronologia

La missió, que va realitzar tres rescats, va sortir del port de Siracusa el 29 de juliol de 2019. Tres dies més tard, l'1 d'agost, se'n va produir el primer. Van trobar 55 persones, entre les quals 16 dones i 2 nadons amb la cara cremada, en una barca de fusta. L'embarcació es va trobar a la zona SAR (*Search and Rescue*) de Líbia. En principi, els rescatats s'han de portar al país que té la responsabilitat SAR de les aigües que naveguen. No obstant això, ni l'Open Arms ni la resta de vaixells humanitaris fan devolucions a Líbia, contràriament a allò que exigeix la seva Guàrdia Costera, perquè la legislació marítima internacional estableix que els migrants s'han de traslladar a un port segur, i no consideren que Líbia ho sigui.

Tot i així, l'Open Arms es va posar en contacte amb el Centre de Coordinació de Rescat Marítim (MRCC) llibi per tal de rebre instruccions, com també amb els MRCC de les zones SAR més properes: Itàlia i Malta. A més, també van trucar a l'MRCC llibi per radio. Desafortunadament, no va contestar la Guàrdia Costera de cap dels tres països amb què es van posar en contacte.

En aquest cas, com que no van rebre instruccions per part de les autoritats, els socorristes van procedir a rescatar després de deixar passar un interval de temps prudencial, ja que es va considerar que els naufragats corrien perill perquè la barca no era prou segura.

La nit del mateix 1 d'agost, l'Open Arms va rebre un altre avís d'emergència i es va posar en marxa el protocol de rescat. Com que era de nit, va resultar molt més difícil trobar l'embarcació: van trigar sis hores. Es tractava d'una barca pneumàtica amb 69 persones a bord, entre les quals dues dones en avançat estat de gestació.

L'Open Arms sostenia que el rescat s'havia dut a terme dins la zona SAR de Malta, i així ho van comunicar a l'MRCC maltès. No obstant això, els van contestar dient que, segons la velocitat de les llanxes ràpides i les últimes coordenades de la posició del vaixell, era impossible que el rescat s'hagués produït dins la seva zona SAR, de manera que es negaven a acceptar el desembarcament dels immigrants. Itàlia tampoc va trigar en pronunciar-se: Matteo Salvini, vicepresident del Consell de Ministres i ministre d'Interior, va amenaçar públicament la ONG dient que, si desembarcava en aigües italianes, s'enfrontaria a una multa gairebé milionària, tal i com imposava el «decret Salvini». Altres persones havien estat detingudes per incomplir aquest decret, com Carola Rackete, capitana de la nau alemana Sea-Watch, que va desembarcar sense autorització.

Segons la legislació marítima internacional, els rescatats s'han de traslladar als ports segurs més propers. En aquest cas, però, els ports segurs més propers, és a dir, els d'Itàlia i Malta, es negaven a permetre el desembarcament. A més, argumentaven que, si la bandera del vaixell que havia rescatat els immigrants era espanyola, se n'hauria de fer càrrec Espanya. D'altra banda, Espanya s'hi negava dient que no era el port segur més proper i que no es podia crear la imatge que Espanya seria sempre l'únic port segur disponible per l'acollida de immigrants.

Aquesta situació es va mantenir durant molts dies: Itàlia i Malta no cedien i Espanya no intervenia. La situació era tan delicada que es van haver de realitzar fins a sis evacuacions d'emergència per qüestions de salut, tant física com psicològica. A més, Open Arms va iniciar un procés judicial perquè al menys els menors d'edat poguessin desembarcar el més aviat possible, així que van interposar una demanda al Tribunal de Menors de Palermo.

Una setmana després dels rescats, el president del Parlament Europeu, David Sassoli, va enviar una carta a Jean-Claude Juncker, el líder de la Comissió Europea, demanant que es busqués una solució immediata. El problema és que la Comissió Europea, però, no podia actuar *motu proprio*: havia d'esperar a que algun Estat membre activés la petició de distribució equitativa dels immigrants rescatats. El problema és que cap Govern semblava disposat a moure fitxa.

El que estava succeint va tenir tant ressò que Richard Gere va decidir fer una visita al vaixell per mostrar el seu suport i, a més, va fer una conferència amb Pedro Sánchez per intentar mediar. Això mostra la magnitud que va adoptar aquest missió. El més curiós és que, aquell mateix vespre,

L'Open Arms va rebre un nou avís d'emergència que havia enviat per l'MRCC de Malta. Es tractava d'una barca de fusta amb 39 immigrants més.

En aquest cas, Malta estava disposada a fer-se càrrec dels immigrants rescatats, ja que havia estat el seu propi MRCC qui havia donat l'alerta i sabien que l'embarcació es trobava a la seva zona SAR. L'Open Arms va demanar que es permetés el desembarcament de tots els migrants que hi havia a bord. Malta, però, va dir que només s'emportaria els immigrants de l'últim rescat o no se n'emportaria cap. L'ONG, que considerava que era injust, s'hi va negar, així que van passar de ser 121 persones a ser-ne 160.

Finalment, el 13 d'agost va transcendir que França havia iniciat els contactes amb la Comissió Europea perquè es comencés a gestionar el procés de distribució d'immigrants. A més, el dia següent, el 14 d'agost, la justícia italiana va acceptar els recurs d'Open Arms i va anul·lar l'anomenat «decret Salvini». El vaixell va poder entrar a les aigües de Lampedusa, però encara no tenia permís per desembarcar.

El 17 d'agost de 2019, es va resoldre la denúncia interposada al Tribunal de Menors i es va permetre el desembarcament dels menors no acompanyats. Només tres dies després, el 20 d'agost, un fiscal d'Agrigento va visitar el vaixell per estudiar les condicions en què es trobaven els immigrants. A les 8 de la tarda d'aquell mateix dia va arribar la notícia més esperada: la Fiscalia d'Agrigento va ordenar, com a mesura d'emergència, el desembarcament dels rescatats que seguien a bord. A més, va iniciar una investigació contra les autoritats italianes per possible segrest de persones i per omissió del deure de les autoritats.

3.1.2. Conseqüències

A dia d'avui, encara estem vivint les conseqüències de la missió 65. De fet, s'està duent a terme el judici per negligència i segrest de persones contra Salvini. El 29 de juliol de 2020, el Senat italià va votar a favor de retirar-li la immunitat parlamentària, cosa que va permetre que el Tribunal de Ministres de Palermo instruís una causa en contra seva.

La primera audiència preliminar va ser el 14 de gener de 2021, i la pròxima està prevista pel 20 de març. A més, el 27 de gener d'aquest mateix any, Ada Colau va anunciar que Barcelona es personaria al judici com a part civil pels danys patrimonials que va patir el vaixell degut al bloqueig al que va ser sotmès i també pels danys als valors i la imatge de Barcelona que les falses acusacions de Salvini van provocar. L'exministre té altres causes similars obertes.

4. Anàlisi sobre la importància de la interpretació a Open Arms

Open Arms no té intèrprets o mediadors culturals com a treballadors fixes en totes les missions, sinó com a voluntaris. Així doncs, la presència d'un intèrpret depèn de si es reben sol·licituds de voluntariat per cada missió o no. En el cas de la missió 65, no n'hi havia cap. Curiosament, la periodista de RTVE que va cobrir la missió i que va escriure el llibre *Náufragos sin tierra*, Yolanda Álvarez, sap anglès, francès i una mica d'àrab. Per aquest motiu, en moltes ocasions va fer de mediatra sense ser-ne conscient. D'altres vegades, alguns migrants que parlaven anglès eren els qui es comunicaven amb la tripulació. Analitzarem algunes situacions que es van produir durant els 20 dies que va durar la missió per veure la importància de la presència d'algú que pugui fer aquest paper, no només a nivell comunicatiu sinó també a nivell psicològic.

4.1. Mediació a bord de l'Open Arms

4.1.1. Ocasions en què els mateixos rescatats fan d'intèrprets

La primera escena que comentarem, de fet, va ser gravada i apareix al reportatge que el programa "En Portada", emès per La 2 de RTVE, va fer sobre aquesta missió. Quan les llanxes de

rescat de l'Open Arms arriben a l'embarcació del tercer rescat, el primer que fan els socorristes és preguntar si hi ha algú que parli anglès. Ali Maray, un jove siri, és l'únic que en sap. Els socorristes parlen amb ell en tot moment, li expliquen que són una organització humanitària, que els ajudaran, però que cal esperar a que les autoritats donin instruccions. Ali és l'encarregat de traduir tot això als seus companys, però es presenten dos problemes. D'una banda, hi ha un interval de temps, entre que els socorristes parlen i Ali tradueix la informació, en què els immigrants no saben què està passant o de què s'està parlant, la qual cosa fa que es posin nerviosos. Aquests nervis provoquen comportaments poc responsables que posen en perill l'estabilitat de la petita barca, com ara posar-se drets o treure els peus per la borda, tal i com es pot veure a les imatges (Guardiola, 2019). Tot i que els socorristes de seguida els avisen que seguin i estiguin tranquils, la versió traduïda els arriba d'Ali, un company seu, de manera que no el veuen com a una figura d'autoritat. Si, en canvi, la ONG hagués comptat amb algun mediador, la informació hauria arribat directament a oïdes dels immigrants en la seva llengua materna i, a més, per part d'algú que forma part de la organització que els ha de rescatar i a qui saben que han d'obeir.

L'altra situació que em va cridar l'atenció apareix al llibre. La periodista, Yolanda Álvarez, es dedica a entrevistar rescatats per entendre les experiències que han viscut i que els han obligat a immigrar. En aquest cas, parla amb Rabiya, una noia etiop, mare dels dos nadons bessons del primer rescat. Rabiya no parla francès, així que un altre rescatat, Mohammed, s'ofereix a fer de mediador. Aquell dia, Álvarez s'estava centrant en entrevistar dones per conèixer els seus passats i, evidentment, una pregunta obligada era si havien patit abusos sexuals. La periodista explica: «Le pedí a Mohammed que fuera cauteloso al plantearle la siguiente pregunta, teniendo en cuenta los testimonios femeninos que ya había escuchado. Sabía que resultaba aún más difícil confesarme algo así a través de un hombre, pero no encontré a ninguna mujer que fuera capaz de traducirme al francés o al inglés» (Álvarez, 2020: 76). Això mostra el gran component psicològic que comporta la feina de l'intèrpret, que ha de saber exactament com dirigir-se a la persona que l'escolta per no generar incomoditat i també per passar desapercebut, com si la pregunta li arribés directament de boca de l'altre interlocutor. A més, el fet que no tothom és capaç de dur a terme les mateixes tasques rebla la importància de poder comptar amb un ventall d'intèrprets. En aquest cas, una dona hauria estat molt més adient.

4.1.2. Ocasions en què la periodista fa d'intèrpret

En altres casos, Álvarez va haver de fer gala dels seus coneixements de francès i àrab per cobrir les necessitats que hauria de cobrir un mediador. I no parlem només de situacions personals o relacionades amb les seves entrevistes, sinó de situacions crítiques en què era necessària la comunicació entre els rescatats i algú de la ONG.

Una escena que em va semblar molt emotiva es va produir durant el primer rescat. Álvarez anava a bord de la segona llanxa de rescat. Mentre estaven ajudant a pujar els immigrants que quedaven, va establir contacte visual amb un menor d'edat que anava sol. El noi semblava molt espantat i, per mirar de calmar-lo, la periodista li va dir en àrab: «Mahraban! Kul tamam» (Álvarez, 2020: 55), que vol dir: «Hola! Tot anirà bé». Aquesta frase va aconseguir arrencar-li un somriure a un noi que acabava de viure una situació molt dura. Tot i que els socorristes portaven ja una estona parlant amb ells en anglès i mirant de tranquil·litzar-los, aquesta escena ens ajuda a entendre que l'impacte psicològic que tenen unes paraules tranquil·litzadores en la teva llengua materna és molt més elevat que en una llengua estrangera, perquè et fa sentir com a casa. Per aquest mateix motiu, és molt més fàcil establir un lligam de confiança i d'amistat amb algú parlant-hi en la seva llengua mare, com li succeeix a Yolanda amb aquest jove, amb qui té diversos gestos de complicitat durant els 17 dies que el menor va ser a l'Open Arms.

L'últim fet que m'agradaria comentar es produeix quan ja porten uns quants dies a bord i l'estat tant físic com psicològic dels rescatats va començant a deteriorar-se. Una de les dones es va posar a cridar molt nerviosa. Les infermeres s'hi van acostar molt ràpidament per veure què li passava, però la dona només parlava francès. Álvarez va ser la única que la va poder entendre: tenia un atac de picor a la pell (Álvarez, 2020: 77). No tinc dubtes que haguessin acabat entenent el seu problema pels gestos que feia, però, en un cas tan delicat com un atac d'ansietat provocat per la desesperació, era molt important actuar ràpid i ajudar-la a refrescar-se. Amb aquesta dona també es veuen gestos de complicitat durant el temps que van estar bloquejats, perquè Yolanda va ser l'única persona amb qui es va poder comunicar en una situació tan delicada i això va crear un fort lligam entre totes dues.

És per això que diem que comptar amb professionals que tinguin formació en mediació cultural o en interpretació és important, no només pel que fa a l'aspecte comunicatiu sinó, sobretot, pel que fa a l'aspecte psicològic. Els humans són capaços de trobar maneres de comunicar-se amb qui no parla la seva mateixa llengua, bé sigui mitjançant gestos i llenguatge no corporal o bé mitjançant alguna llengua en comú, com ara l'anglès, idioma que alguns dels rescatats coneixen. La qüestió és, més aviat, ser capaç de confortar els migrants. Parlar amb ells en el seu idioma matern, l'àrab, o fins i tot en algun idioma europeu que la majoria d'ells coneix, com el francès, els fa sentir més segurs, fa que sigui més fàcil per a ells expressar què pensen i com se senten. Això crea un llaç sòlid entre totes dues parts que ajuda a que aquestes persones, que estan en una posició tan vulnerable, se sàpiguen acompanyades en una situació tan delicada.

4.2. Experiència com a intèrpret a Open Arms

Encara hi ha una altra experiència d'interpretació relacionada amb l'organització Open Arms que podem analitzar (veure Annex 1). Tot i això, en aquest cas no es tracta d'una experiència a bord del vaixell, sinó al centre de què disposa la ONG per acollir els rescatats que ho necessiten mentre enllestixen els tràmits de sol·licitud d'asil.

En aquesta ocasió, una companya del grau de Traducció i Interpretació a la Universitat Autònoma de Barcelona va fer d'intèrpret entre un senyor del Congo, que parlava francès, i la seva advocada. Durant l'entrevista, l'home va explicar la seva història i tot el que havia viscut perquè l'advocada redactés la petició de protecció internacional.

El paper de la intèrpret va ser pràcticament impecable: únicament va fer d'enllaç entre ambdues parts. Interpretava les preguntes de l'advocada al francès per al rescatat i, posteriorment, interpretava les seves respostes al castellà. A més, tenia molt clara la seva posició: ella havia de ser una persona neutra. No obstant això, era la seva primera interpretació i ho recorda com una experiència molt dura a nivell psicològic. Potser resultaria interessant plantejar l'opció de formar mínimament als voluntaris que treballen en situacions tan dures, especialment si es tracta de la primera vegada i no saben què es trobaran. És important que un intèrpret estigui preparat emocionalment per poder fer la seva feina. De no ser així, algú en una situació molt vulnerable podria sortir perjudicat. Tanmateix, això demostra que, en situacions tan extremes i amb necessitats d'interpretació tan grans, la professionalització, desafortunadament, no és una prioritat.

5. Procés d'acollida a Itàlia

Quan els immigrants irregulars arriben a Itàlia, van a parar a centres de primer socors i d'acollida. Aquestes estructures acostumen a estar situades en zones pròximes a punts habituals de desembarcament, com ara Lampedusa. Els ciutadans estrangers passen una revisió mèdica i reben l'assistència necessària. A més, també se'ls informa sobre la normativa en matèria d'immigració i asil i sobre les opcions que té cadascú segons les seves condicions particulars. Posteriorment, hi ha

un procés d'identificació dels nouvinguts. A partir d'aquí, poden anar a parar a diversos tipus de centres:

Centres d'acollida de primer nivell

Mentre esperen per poder presentar una sol·licitud d'asil o de protecció internacional per tal d'aconseguir l'estatus de refugiat, s'allotgen als centres d'acollida de primer nivell. Cal recordar que, segons l'Estatut dels Refugiats adoptat a la Convenció de Ginebra del 1951, podem definir un refugiat com una persona que:

[...] debido a fundados temores de ser perseguido por motivos de raza, religión, nacionalidad, pertenencia a un determinado grupo social u opiniones políticas, se encuentre fuera del país de su nacionalidad y no pueda o, a causa de dichos temores, no quiera acogerse a la protección de su país; o que careciendo de nacionalidad y hallándose, a consecuencia de tales acontecimientos fuera del país donde antes tuviera su residencia habitual, no pueda o, a causa de dichos temores no quiera regresar a él.

A més, estableix que un refugiat no pot mai ser retornat al país on tem ser perseguit.

D'altra banda, l'article 10 de la Constitució italiana declara que: «Lo straniero, al quale sia impedito nel suo Paese l'effettivo esercizio delle libertà democratiche garantite dalla Costituzione Italiana, ha il diritto d'asilo nel territorio della Repubblica, secondo le condizioni stabilite dalla legge» (Costituzione della Repubblica Italiana, art. 10).

En aquest cas, hi ha dos tipus de centres, tot i que compleixen la mateixa funció: els Centri di Prima Accoglienza (CPA) i, quan l'aforament dels CPA està complet, els Centri di Accoglienza Straordinaria (CAS).

Centri di Permanenza per il Rimpatrio

Els immigrants irregulars que no compleixen els requisits per poder demanar protecció internacional, en canvi, són derivats als Centri di Permanenza per il Rimpatrio (CPR), on esperen a que es dugui a terme la seva expulsió del territori italià.

5.1. Sistema d'acollida de refugiats

Centrem-nos, però, en com funciona el sistema d'acollida de refugiats.

Un cop l'administració ha acceptat la sol·licitud d'asil, l'acollida de segon nivell consisteix en diferents projectes d'assistència i d'integració al territori que depenen de les diferents entitats locals que formen part del Sistema di Protezione per Titolari di Protezione Internazionale e Minori Stranieri non Accompagnati (SIPROIMI). El finançament d'aquestes entitats prové del Ministeri de l'Interior, i arriba a través del Fondo Nazionale per le Politiche e i Servizi dell'Asilo.

El SIPROIMI es caracteritza pel fet que la participació de les entitats locals és completament voluntària, així com per la importància de la participació del tercer sector, el de les ONG, que tenen un paper essencial.

Cadascun dels projectes d'acollida que presenten les entitats en el marc del SIPROIMI ha de ser prèviament aprovat per comitè d'avaluació, compost pel Ministeri de l'Interior, un representat de l'Associazione Nazionale Comuni Italiani (ANCI), un de l'Unione delle Province d'Italia (UPI), un de l'Alto Commissariato delle Nazioni Unite per i Rifugiati (ACNUR) i un de les diferents regions; tot seguint sempre les pautes del Ministeri de l'Interior.

Aquests projectes solen consistir en cursos d'italià per a estrangers. No obstant això, també disposen de serveis d'informació, acompanyament, assistència i orientació amb l'objectiu de col·laborar en la integració dels refugiats, tan a nivell social com econòmic.

L'última actualització de les estadístiques i dades relacionades amb el SIPROIMI, que data del mes de gener de 2021, ens permet fer-nos una idea de la magnitud del sistema d'acollida. En

aquell moment, el SIPROIMI comptava amb un total de 760 projectes en marxa i amb 650 entitats locals que hi col·laboraven i s'encarregaven de gestionar els projectes. En total, hi havia més de 1 800 ajuntaments implicats. Tota aquesta xarxa havia permès, fins a dia d'avui, la creació d'un total de 30 049 llocs de treball: 25 057 d'ordinaris, 4 369 per a menors no acompanyats i 623 per a persones amb diversitat funcional (Ministero dell'Interno, 2020).

Així doncs, veiem que es tracta d'una iniciativa força efectiva. Tot i això, hi ha un aspecte força criticable: la descentralització. Com hem vist, el govern no és qui gestiona les iniciatives, només les aprova, de manera no hi ha una feina d'unificació dels diferents projectes. Per tant, la sort dels nouvinguts depèn una mica del lloc on vagin a parar.

6. La interpretació en el procés d'acollida

Un servei imprescindible per als sol·licitants de protecció internacional és, sens dubte, el d'interpretació o mediació cultural. És l'eina que els permet comunicar-se amb els proveïdors de serveis, tant durant el procés de sol·licitud d'asil com en altres situacions més quotidianes: en l'àmbit sanitari, per exemple una visita mèdica, o en l'àmbit educatiu, com una reunió a l'escola dels fills.

6.1. Interpretació en els serveis públics

6.1.1. Interpretació en els serveis públics vs. mediació intercultural

Abans d'endinsar-nos en fer una panoràmica general sobre l'estat d'aquest tipus de serveis, és molt important deixar clara la distinció entre dos termes que, de vegades, poden resultar difícils de diferenciar: mediació intercultural i interpretació en els serveis públics. Per fer-ho, ens basarem en l'obra «La mediación intercultural en la atención sanitaria a inmigrantes i minorías étnicas». Més concretament, farem servir com a referència el capítol *¿Puente o pasaje? Mediación intercultural e interpretación en los servicios públicos como figuras complementarias para la atención en salud en un contexto de diversidad*. En aquest capítol es defineix clarament cadascuna de les dues figures i, a més, es fan servir metàfores per tal d'aclarir els conceptes.

En primer lloc, per explicar què és la mediació intercultural recorren a una definició de Cohen-Emerique (2002). Segons aquest autor, la mediació es dona en situacions en què hi ha una dificultat de comunicació, per posar d'acord diferents parts, per conciliar o reconciliar aquestes parts o a l'espurna que inicia un procés de canvi perquè les parts implicades que puguin gestionar de manera autònoma i efectiva l'intercanvi entre elles. La mediació es pot donar de moltes formes: des de xerrades o seminaris formatius fins l'elaboració i la difusió de material informatiu i divulgatiu. Per tant, el mediador busca promoure la interacció entre les diferents parts a través d'accions d'intervenció creativa i generativa. A més, fa servir la seva pròpia veu per superar els malentesos culturals, tant explícits com implícits, i treballa per fer que els diferents interlocutors apropin les seves postures. Per aconseguir l'objectiu de superar les barreres culturals és necessari comunicar-se amb cada interlocutor en una llengua que pugui parlar i entendre, així que el coneixement lingüístic és imprescindible (García-Beyaert; Arumí, 2019).

D'altra banda, tenim la figura de l'intendent en els serveis públics. En contraposició a un mediador, un intèrpret té un paper únicament vehicular, no interventiu. Així doncs, la seva missió és traslladar el missatge de l'emissor, que fa servir la seva llengua i la seva cultura, al receptor, que parla una altra llengua i, consegüentment, té uns referents culturals diferents (García-Beyaert; Arumí, 2019). Un intèrpret no pot mai fer servir la seva pròpia veu, sinó que la seva feina consisteix simplement en fer arribar el missatge d'un dels interlocutors a l'altre, sense perdre ni afegir res. L'objectiu és aconseguir que ambdues parts mantinguin la seva autonomia comunicativa i es puguin comunicar de manera independent, mirant d'aconseguir fer desaparèixer la barrera lingüística i cultural.

Com veiem, les dues figures són similars. En ambdues professions és imprescindible tenir un bon coneixement de les llengües involucrades en l'intercanvi per tal de facilitar la comunicació entre persones de cultures diferents. No obstant, la metodologia és diferent. Mentre que un mediador duu a terme una acció interventiva i generativa, un intèrpret té un paper vehicular. Dit d'una altra manera i fent servir les metàfores que ens presenten les autores, mentre que un intèrpret simplement fa de túnel per permetre que el missatge vagi d'una banda cap a l'altra, un mediador construeix ponts per apropar cultures diferents.

Vegem un exemple que farà que sigui molt fàcil d'entendre la diferència. Si recapitem fins el punt 3.1.3 d'aquest treball, trobem que allà es parla sobre l'actuació de Yolanda Álvarez a bord de l'Open Arms. Tal i com ja em comentat, es tracta d'una periodista que va cobrir la missió 65 i que, casualment, era l'única persona de la tripulació amb coneixements de francès i d'àrab, de manera que es va convertir en treballadora lingüística gairebé per accident. Álvarez va establir llaços amb els rescatats, era la persona amb qui més parlaven i en qui més confiaven i, tal i com explica al final del llibre, va seguir mantenint el contacte amb molts d'ells. Aquesta seria més aviat la feina d'un mediador: conèixer més en profunditat els usuaris, conèixer les seves històries i convertir-se en una persona de referència. En el cas d'un intèrpret, aquests comportaments violarien els codis deontològics: l'intèrpret és només el pont que uneix les dues parts, el proveïdor de serveis i l'usuari.

6.1.2. Els rols de l'intèrpret

Aquesta manera d'actuar de l'intèrpret és el que en diem el *conduit model*: un intèrpret és un «mere conveyor of messages in a different Language» i «a conduit transmitting messages between parties reliably and without distortion» (Dysart-Gale, 2005: 92). Aquest seria el rol que hauria d'adoptar un bon intèrpret. Desafortunadament, a la pràctica es donen moltes tendències i actituds que s'hi contraposen. Alguns dels rols que suposen una extralimitació per part de la figura de l'intèrpret són: el rol de *gatekeeper* (Davidson, 2000), que es produeix quan l'intèrpret filtra la informació que transmet; el rol d'ajudant del funcionari (Pöllabauer, 2004), quan l'intèrpret dona més informació que el proveïdor de serveis perquè coneix el context comunicatiu en profunditat i té una gran competència temàtica; i el rol d'*advocacy* o de gestor de poder (Merlini y Favaron, 2003), quan l'intèrpret es posiciona de la banda de l'usuari del servei perquè considera que és la part més feble o vulnerable de l'intercanvi.

Aquest últim rol, el d'*advocacy*, mereix una explicació a part. És cert que, com veurem a continuació, l'*advocacy* vulnera diversos principis. No obstant això, en ocasions se'ns poden presentar dilemes ètics que ens obligaran a desviar-nos del que acostumem a considerar una bona praxi. Hi ha qui defineix l'*advocacy* com el fet d'actuar i posicionar-se de la banda de l'usuari del servei quan la seva seguretat, la seva salut, el seu benestar o la seva dignitat humana estiguin en perill per tal de mirar d'evitar aquest risc (García-Beyaert, 2015). Així doncs, tot i que la teoria de la interpretació en els serveis públics és molt important i és el que regeix la professió, hi ha ocasions en que cal allunyar-se'n una mica i prendre decisions de manera autònoma.

Per tant, com veiem, resulta molt difícil per a un intèrpret decidir en quin grau pot intervenir; però, sens dubte, la metàfora de l'intèrpret com a pont entre les diverses parts es la més adequada: "... the interpreter can never really be 'invisible' as this model [conduit model] would suggest. But, like a bridge, the interpreter can be present in an unobtrusive way, not coming between two people, but supporting them in bridging the gap between them" (Roat *et al.* 1999: 21).

Això es contraposa totalment amb la metàfora amb què es representa la mediació: un túnel, perquè es tracta d'una intervenció més intrusiva. No obstant això, tot i que són feines diferents, acostuma a haver-hi molta confusió entre ambdues professions, sobre tot pel que fa a la denominació que reben els diferents treballadors lingüístics en aquest àmbit Vargas-Urpi, Mireia (s.f.). A Europa, en canvi, es va descartar perquè es va creure que es podria confondre amb el tipus d'interpretació que

es feia a l'antiga Comunitat Europea, així que es va adoptar el terme “traducció i interpretació en els serveis públics”. Espanya i Itàlia, en canvi, es van desmarcar d'aquesta tendència i van optar per “mediació intercultural” tot i que, com hem dit fins ara, la interpretació i la mediació són feines diferents. Aquesta decisió prové de la idea que, tal i com afirmen autors com Katan, “tot intèrpret és mediador (entre llengües i cultures), però no tot mediador és intèrpret. Per tant, es considera que, en el cas d'un intèrpret, no n'hi ha prou amb transferir els missatges d'una llengua a una altra sinó que també cal fer explicacions de tipus cultural.

6.1.3. *Codis deontològics*

Totes aquestes indicacions ens porten a preguntar-nos quin seria un comportament adequat per part de l'intèrpret. Aquestes bones actuacions o bones praxis es veuen reflectides als codis deontològics. Desafortunadament, la interpretació en els serveis públics és una professió poc regulada, tal i com veurem més endavant. És per això que no hi ha cap codi deontològic avalat. No obstant això, molts professionals de la interpretació s'han dedicat a la recerca i, avui en dia, disposem de molts codis deontològics de referència o de consulta pròpia. Per tal de parlar en termes generals sobre en què consistiria una bona praxis en aquesta professió farem servir el codi “Ethics and Standards for The Community Interpreter” (García-Beyaert, Sofia; Bancroft, Marjory A.; Allen, Katherine; Carriero-Contreras, Giovanna; Socarrás-Estrada, Denis (s.f.). Segons aquest codi, els principis bàsics que ha de respectar un intèrpret en els serveis públics són:

- **Confidencialitat:** l'intèrpret en els serveis públics no pot rebel·lar informació que hagi sortit a la llum durant la interpretació, excepte si la llei ho exigeix.
- **Precisió:** l'intèrpret en els serveis públics ha d'interpretar tots els missatges sense omissions, adicions, distorsions ni qualsevol altre canvi respecte el missatge original.
- **Imparcialitat:** l'intèrpret en els serveis públics ha d'evitar que les seves creences personals es manifestin durant l'activitat professional, especialment a l'hora de restituir el contingut i el to del missatge.
- **Transparència:** l'intèrpret en els serveis públics ha d'interpretar tot el que es diu per tal d'assegurar que tots els missatges que s'emeten durant la trobada arribin a totes les parts.
- **Comunicació directa:** l'intèrpret en els serveis públics inicia i dona suport de manera activa a pràctiques que permetin que tant els proveïdors com els usuaris del servei es comuniquin de manera directa i desenvolupin autonomia comunicativa, és a dir, que tinguin la responsabilitat i el control de la seva comunicació.
- **Límits professionals:** l'intèrpret en els serveis públics ha de mantenir els límits professionals, tant dins com fora del context de l'encàrrec de interpretació.
- **Comunicació intercultural:** l'intèrpret en els serveis públics intervindrà per tal de promoure la comunicació i superar les diferències culturals només quan sigui necessari per aconseguir una comunicació clara, i ho farà sempre sense manifestar les seves creences o especulacions sobre la cultura de cap de les parts.
- **Conducta professional:** la conducta de l'intèrpret en els serveis públics hauria de reflectir els estàndards de la professió i adherint-se a l'ètica professional i a les bones praxis.

Ara que ja sabem en què consisteix la interpretació als serveis públics, quines són les bases sobre les quals es constitueix i els models de bona praxi, ha arribat l'hora de parlar sobre l'estat de la professió a Itàlia.

6.2. Panoràmica global de la interpretació en els serveis públics

Per començar, pot ser interessant fer una panoràmica global sobre la interpretació en els serveis públics. L'estudi d'Ozolins (2000) defineix quatre grups de països segons quines respostes dona l'administració davant de les necessitats d'interpretació:

- Cap resposta: l'administració nega la necessitat d'ISP per motius com ara hostilitat o desinterès envers l'usuari que no parla la llengua de la zona. En aquest cas, és el propi usuari qui s'ha de buscar un intèrpret privat o ha de demanar a coneguts que l'ajudin. Aquesta situació es produeix en països amb immigració a curt termini, com ara els Estats del Golf Pèrsic; o en països que tenen una relació d'hostilitat amb la població indígena, com el Brasil.
- Solucions *ad hoc*: l'objectiu d'aquest tipus de països és cobrir necessitats puntuals. Per aquest motiu, prima el criteri de la disponibilitat a l'hora de la contractació i es passen per alt alguns criteris com la formació, l'acreditació o el registre. Les entitats responsables de contractar la interpretació són o bé un servei públic aïllat, o bé ONG o similars; i es tendeix a contractar intèrprets o mediadors culturals o a persones que siguin bilingües o que formin part de minories. Aquesta situació es dona en països en que la immigració es un fenomen recent o en països que fa poc temps que són conscients del seu multilingüisme, com Alemanya, Àustria o Bèlgica.
- Serveis lingüístics genèrics: en aquest tipus de països es busca cobrir les necessitats del sector públic de manera global i, per aconseguir-ho, es para atenció a la formació i a la acreditació. A més, existeix un servei de interpretació telefònica que agilitza la feina i permet que sempre hi hagi intèrprets disponibles. Les entitats que se n'encarreguen són l'administració pública, però també les ONG i els serveis privats. Per tal de dur a terme aquestes feines es contracten intèrprets culturals que segueixin el model d'imparcialitat o *conduit model*. Desafortunadament, són poc els països que han institucionalitzat tant la professió: Països Baixos, França, Regne Unit, Noruega, Finlàndia i Canadà.
- Solucions basades en plantejaments legalistes: en aquests casos l'únic objectiu és complir la llei. Es dona principalment en l'àmbit legislatiu, perquè el fet de no permetre que les diverses parts d'un judici tinguin accés a la llengua en què aquest es desenvolupa constitueix una important vulneració de drets. Se n'encarrega l'administració i es segueix el *conduit model*. Aquesta situació es dona en l'àmbit judicial de la majoria de països on predominen les solucions *ad hoc* i, en general, també dels Estats Units i de Sudàfrica.

6.2.1. Solucions «ad hoc»

Segons aquesta classificació, Itàlia formaria part, sense cap mena de dubte, del grup de solucions *ad hoc*, és a dir, del grup de països que busquen solucions puntuals per a cada necessitat concreta. Això es deu a que, tal i com hem vist prèviament, es tracta d'un país on tradicionalment la gent tenia tendència a emigrar, així que les arribades de grans fluxos d'immigració són un fenomen relativament nou. Això ens podria portar a pensar que, potser, l'etapa de solucions *ad hoc* no és més que un període de transició envers una etapa on la ISP estigui molt més regulada. Hi ha algunes característiques que cal destacar sobre els països que ofereixen aquest tipus de solucions.

La primera d'elles és que, en aquests països, la iniciativa d'oferir el servei d'interpretació sorgeix d'una institució, d'un servei públic o d'algun treballador quan es detecta una necessitat puntual perquè s'està tractant amb gent que no coneix la llengua.

És important destacar que la ISP *ad hoc* sorgeix de les institucions i per a cobrir les necessitats de les pròpies institucions; és a dir, és una pràctica *institution-driven* (Ozolins, 2000). Per tant, la feina de l'intèrpret depèn de les expectatives que tinguin les institucions. És per això que, molt sovint,

les persones que ofereixen el servei lingüístic acaben duent a terme tasques que van molt més enllà de les seves obligacions com a intèrprets. A més, la institució que requereix el servei d'un intèrpret no acostuma a tenir gaires coneixements sobre interpretació, cosa que també té a veure amb el fet que s'exigeixi als intèrprets més del que haurien de fer.

Un exemple clar el posa Kadric (1999: 163), i es tracta d'un judici en el context judicial austríac. En aquest cas, es va demanar a l'intèrpret que aportés informació rutinària a l'acusat pel seu propi compte. Això és una responsabilitat que s'escapa totalment de les obligacions d'un intèrpret. Tot i això, encara podem veure coses més greus, com ara que la institució passa per alt la interpretació d'algunes fases del judici. Concretament, no es demana que s'interpreti la declaració del demandant, tot i que el demandant no parla alemany. Això viola diversos drets de l'acusat. Per exemple, de Declaració Universal de Drets Humans, signada l'any 1948 per tots els membres de les Nacions Unides, expressa que cal garantir protecció davant la llei sense caure en cap mena de discriminació i que cal protegir el dret a un judici amb totes les garanties necessàries. Tampoc no es respecten els articles 5 i 6 del Conveni Europeu per a la Salvaguarda dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals del Consell d'Europa de 1953, que recullen que tot acusat té dret a que se l'informi, en una llengua que pugui entendre, dels motius pels quals és detingut i, a més, també té dret a comptar amb un intèrpret durant el judici per si no entén l'idioma en què es duu a terme.

No obstant això, tot i que en aquest exemple en concret no es veu reflectida aquesta tendència, a la majoria de països que donen solucions *ad hoc*, encara que la interpretació en els serveis públics no està regulada, es para especial atenció a la interpretació en l'àmbit judicial per qüestions purament polítiques i legalistes; és a dir, per tal de no incomplir les normatives que s'han mencionat prèviament (Gentile *et al.* 1996: 10, 11).

És important parlar també sobre el perfil dels intèrprets que es contracta en aquests casos. Com que el que es busca és cobrir una necessitat puntual i urgent, el criteri que predomina a l'hora de buscar un intèrpret és la disponibilitat en aquell cas concret, no la professionalitat o la formació. Per tant, en molts casos es recorre a l'ajuda de familiars o amics, de personal bilingüe de la institució o de voluntaris que afirmen dominar les llengües implicades en l'intercanvi. Per tant, en moltes ocasions l'intèrpret pertany a la mateixa minoria lingüística que l'usuari del servei. Això fa que hi hagi una tendència a identificar l'intèrpret amb l'usuari, cosa que provoca que la institució tingui les mateixes actituds negatives envers les dues figures (Gentile *et al.* 1996: 2).

D'altra banda, a més de les institucions, les altres entitats que ofereixen serveis d'interpretació són les ONG o el que coneixem com a "tercer sector", especialment en l'àmbit d'immigració, asil i refugi, precisament per suplir les carències de l'administració. Tot i això, és tracta d'una tendència perillosa: «[...] utilización del voluntariado y organizaciones sin ánimo de lucro junto con la iniciativa privada para organizar, ahorrando costes, servicios que, en nuestra opinión, deberían ser ofrecidos por el sector público, único capacitado para prestarlos con la amplitud y cobertura necesaria» (De Manuel, López, & Brander, 2004: 66). Un exemple clar és el de l'entrevista de l'Annex 1, que mostra que la pròpia organització humanitària aconsegueix intèrprets que puguin fer de pont entre els rescatats i els seus advocats, per tant, està cobrint una deficiència de l'administració. A més, cal destacar que, molt sovint, les persones que fan d'intèrprets en aquest context són membres de la ONG, és a dir, gent que sent vocació per l'ajuda humanitària i la defensa dels estrangers. Això fa que, en moltes ocasions, resulti difícil mantenir la transparència i la imparcialitat que requereix un bon servei d'interpretació i es caigui en l'error de posicionar-se a favor de l'usuari del servei. Per tant, l'intèrpret estaria adoptant el rol d'*advocacy*.

Aquest és precisament el cas de la interpretació en els serveis públics a Itàlia, que segueix el "model francès" d'integració. En aquest model, qui es preocupa per la diversitat lingüística dels immigrants i es per posar a la seva disposició un servei d'interpretació acostumen a ser les organitzacions humanitàries i les ONG (Sauvêtre, 2000: 40). Un altre problema que cal remarcar és

que, com que la professió no està regulada per l'administració, les persones contractades sota l'etiqueta d'intèrprets o mediadors acaben duent a terme moltes altres tasques que van més enllà de facilitar la comunicació entre les parts implicades en una conversa.

Algunes de les principals ONG que busquen trencar les barreres idiomàtiques dels immigrants a través de la interpretació són: Cospe, una ONG que va néixer a Florència amb l'objectiu d'ajudar els immigrants en el seu procés d'integració i que ha acabat oferint serveis d'interpretació tant presencial com telefònica; NAGA, a Milà, una organització que es dedica a la prestació de serveis mèdics per als col·lectius més desfavorits i que compta amb un equip d'intèrprets; o CIES-Agenzia di Mediazione Interculturale, que disposa d'uns 400 intèrprets que treballen amb els immigrants de ciutats com Florència, Torí o Bolonya, així com als aeroports de Roma o de Milà.

6.2.2. Formació

Un altre punt important del qual cal parlar és la formació que reben. Els països que ofereixen solucions d'interpretació en els serveis públics de tipus *ad hoc* no prioritzen gaire la formació degut a la manca de regulació de la professió: "For systems still far from comprehensiveness, training is being vigorously promoted even though many courses are still extremely brief and not fully professional" (Ozolins, 2000:23). És a dir, és cert que hi ha molts cursos, però la gran part són de tipus no formal. De fet, és molt habitual que les mateixes ONG que ofereixen serveis d'interpretació organitzin també cursos per a formar els seus intèrprets. Cal destacar que, molt sovint, especialment en el cas de les ONG, es busca formar a immigrants que tinguin com a llengua materna un idioma que pugui caldre per a comunicar-se amb la població d'al·lòfons. Altres entitats que ofereixen aquest tipus de cursos són els serveis públics puntuals quan es troben davant de necessitats d'interpretació.

En el cas d'Itàlia, afortunadament, sí que podem parlar tant de formació no formal com de formació formal, tot i que la primera predomina clarament.

La formació no formal, també coneguda com formació *ad hoc*, la poden instruir dos tipus d'entitats: les ONG i algunes institucions públiques.

- Ja hem vist el cas de les ONG, que busquen formar intèrprets o, més aviat, mediadors culturals amb un perfil molt polivalent. En aquest sentit cal mencionar la ONG Cospe, a Florència, o CIES, a Roma; associacions de les quals ja hem parlat anteriorment. Val la pena esmentar-les perquè han organitzat diverses edicions de cursos molt complets finançats per les regions o pel Ministeri de Treball. En un principi, aquests cursos estaven destinats a la població italiana. No obstant això, poc a poc es va anar inclouent la població immigrant, perquè pot tenir idiomes d'interès com a llengua materna.

- Institucions públiques: el Ministeri de l'Interior. Hi ha institucions públiques que es poden dedicar a formar i reclutar intèrprets quan sorgeix una necessitat puntual. Per exemple, quan el Ministeri de l'Interior va destinar militars a l'antiga Iugoslàvia perquè fessin de mediadors culturals en un context de guerra.

Aquestes no són les úniques vies de formació. Com que, afortunadament, s'està buscant una professionalització de la figura de l'intèrpret, cada vegada hi ha més formació universitària o formal. A més, hi ha dos vies segons el perfil professional a què aspirem.

- Perfil d'intèrpret: hi ha dos centres universitària estatals que ofereixen formació com a intèrprets: la Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori (SSLMI) de Trieste i la Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori de Forlì, que pertany a la Universitat de Bolonya. Dins d'aquests graus, els estudiants poden triar un itinerari que els permet formar-se com a intèrprets.

- Perfil de mediador: hi ha altres centres que ofereixen graus que, a més de formar els seus alumnes a nivell lingüístic, també faciliten competències culturals, competències relacionades amb la gestió de la comunicació entre diverses parts i

coneixements a nivell econòmic, jurídic, social i polític entre d'altres. Els graus en qüestió són: *Mediazione Socioculturale*, a l'Universitat degli studi di Messina; *Mediazione Linguistica e Culturale Applicata all'Ambito Economico, Giuridico e Sociale*, a l'Universitat di Milano; *Mediazione Culturale per l'Europa Orientale*, a l'Universitat di Napoli "L'Orientale"; *Mediazione Linguistica e Culturale*, a l'Universitat di Padova; *Lingue e Mediazione Linguistico-Culturale*, a l'Universitat di Roma Tre; i *Mediazione Linguistica e Culturale*, tant a l'Universitat per Stranieri di Siena com a l'Universitat "Cà Foscari" di Venezia (ministerio dell'intero).

7. Estrès traumàtic secundari

M'agradaria acabar aquest treball parlant sobre una qüestió que consideri molt important tot i que la gent no hi acostuma a pensar: l'esforç psicològic que representa per a un intèrpret en els serveis públics la seva feina. Per començar, cal introduir el concepte d'estrès traumàtic secundari o traumatització vicària, que en anglès es coneix com a *vicarious trauma*.

Podem definir l'estrès traumàtic secundari com el fet d'absorbir el trauma d'una altra persona, és a dir, és la resposta que desenvolupen les persones davant les experiències traumàtiques d'algú altre, i pot afectar la salut física, psicològica, emocional i espiritual. Aquest tipus de trauma el solen patir les persones que treballen amb gent que ha viscut històries dures: des del fet de veure's obligat a immigrar, que seria el cas que ens competeix, fins altres situacions difícils, com ara l'acompanyament d'algú que pugui tenir una malaltia greu o que hagi patit una experiència d'abús sexual, entre d'altres.

Tanmateix, l'estrès traumàtic secundari es multiplica en el cas dels intèrprets, perquè no només han de presenciar com una persona explica una vivència personal traumàtica sinó que, a més a més, han de transmetre el que aquesta persona està explicant i ho han de canalitzar.

En una entrevista per a la revista *The Trauma & Mental Health Report*, una intèrpret va explicar la seva experiència amb aquest tipus de trauma. Segons ella, la diferència entre altres treballadors que s'exposen a l'estrès traumàtic secundari i els intèrprets és que, en el segon cas, s'ha de d'interpretar a les dues parts, cosa que significa que s'ha d'experimentar les emocions de les dues parts. Per exemple, en una consulta mèdica, l'intèrpret no és només la persona que s'encarrega de traslladar-li les males notícies al pacient de part del metge, sinó que també qui ha d'interpretar la reacció del pacient, i ho ha de fer de la mateixa manera i amb els mateixos sentiments que l'emissor.

Aquesta intèrpret assegura que ha viscut en primera persona els efectes d'aquest tipus d'estrès. Segons diu, no només sent el dolor emocional de la persona a qui interpreta, sinó que, en ocasions, ha patit repercussions a nivell físic. De fet, aquest tipus de trauma li ha provocat fins i tot malsons o insomni. Això no treu que està molt orgullosa de la seva feina i que se sent molt satisfeta d'ajudar a les altres persones a comunicar-se en un entorn on no ho podrien fer per si mateixes, però es tracta d'una feina dura a nivell psicològic (Muller, 2013).

De fet, en un estudi dut a terme per la RMIT University de Melbourne, es va preguntar a 271 intèrprets sobre les seves experiències amb l'estrès traumàtic secundari. La majoria dels enquestats asseguren que, quan han d'interpretar sobre algun tema que els resulta especialment dur a nivell personal, triguen un cert temps a recuperar-se. Aquest tipus d'experiències pot arribar a fer que molts intèrprets acabin abandonant la professió.

Finalment, m'agradaria destacar el tercer punt del treball al que estic fent referència: el suport psicològic que reben els intèrprets en aquest tipus de situacions. Tot i que un 16% va assegurar que no sentia la necessitat d'ajuda psicològica, un 54% lamenta no haver tingut cap tipus de suport, consell o acompanyament. En total, el 70% diu que no ha rebut mai cap mena de suport psicològic, i només un 20% has rebut ajuda professional (Lai, M., Heydon, G., & Mulayim, S., 2015).

En aquest sentit, mai m'agrada m'agradaria tornar a l'entrevista de l'Annex 1: una entrevista a una persona que havia fet d'intèrpret voluntària en una entrevista entre un sol·licitant d'asil i la seva

advocada. En aquell moment, tenia 18 anys i portava només un any formant-se a nivell professional en el món de la traducció i la interpretació, i era la seva primera experiència professional en aquest àmbit. Tot i així, afirma que no va rebre cap tipus de consell ni de ajuda a nivell psicològic. Segons ens explica, l'experiència va ser tan dura que en molts moments va témer no poder contenir les seves emocions i, a posteriori, no s'ha sentit mai prou preparada com per tornar-hi.

8. Conclusions

La primera conclusió que podem extraure automàticament després d'analitzar tota aquesta informació és que l'opinió general i les polítiques migratòries juguen un paper molt important en l'àmbit de la interpretació. Com hem vist, hi ha diversos grups de països segons els tipus de solucions que ofereixen com a resposta a les necessitats d'interpretació. Itàlia forma part del grup de països que ofereixen solucions *ad hoc*, és a dir, sobre la marxa. El motiu és evident: encara no assumeix que hi ha una necessitat real d'interpretació per als immigrants.

Itàlia amb prou feines està començant a assumir que s'ha convertit en un país receptor d'immigrants. Tradicionalment, els italians havien hagut d'emigrar per poder guanyar-se la vida. Així doncs, la tendència actual és relativament recent, i el país encara no disposa d'unes lleis d'immigració que el converteixin en un estat multicultural. Al contrari: hi ha un gran sentit d'identitat nacional que genera rebuig envers els nousvinguts.

A causa d'aquesta manca de lleis, no es reconeixen les barreres lingüístiques que han de superar els immigrants per poder integrar-se en la societat. Precisament, les eines principals per destruir aquestes barreres lingüístiques són la interpretació en els serveis públics i la mediació intercultural. Com que l'administració no es fa càrrec d'aquestes necessitats, les entitats que acostumen a posar aquests serveis a disposició de les persones que els necessiten són les ONG i les associacions humanitàries, és a dir, el tercer sector. Tot i que fan una feina molt admirable, el fet que no hi hagi estructures nacionals que s'encarreguin de la regularització de la professió fa que hi hagi males condicions laborals i una important manca de professionalització. A més, la inacció de l'administració fa que els intèrprets, en ocasions, hagin de cobrir les carències estructurals implicant-se massa i duent a terme tasques que no haurien de ser responsabilitat seva, la qual cosa suposa una gran càrrega emocional que, molt probablement, els acabarà passant factura a nivell psicològic.

Només queda esperar que, poc a poc, la societat decideixi canviar de parer i donar suport a l'acollida d'immigrants i als partits polítics que presenten polítiques d'immigració més progressistes. Quan Itàlia arribi a convertir-se en una societat integradora i multicultural, hi haurà més estructures de suport als immigrants; no només en l'àmbit lingüístic, que és el que ens concerneix en aquest cas, sinó en tots els àmbits del procés d'acollida i d'integració en una nova cultura. Tot i que sembla una situació molt utòpica, aquest és el camí que han seguit altres països com ara el Regne Unit, i sembla ser el més adient cap a la regularització professional de la interpretació i cap a societats més obertes.

9. Bibliografia

- Abril, M. (2006). *La Interpretación en los Servicios Públicos: Caracterización como género, contextualización y modelos de formación. Hacia unas bases para el diseño curricular*. Granada: Universidad de Granada.
- Álvarez, Y. (2020). *Náufragos sin tierra*. Barcelona: Roca Editorial.
- Atienza, M., Ruiz Manero, J. (2007). *Las piezas del Derecho*. Barcelona: Ariel.
- Bancroft, M., García-Beyaert, S., Allen, K., Carriero-Contreras, G., & Socarras-Estrada, D. (2015). Ethics and Standards for The Community Interpreter. En M. Bancroft, S. García-Beyaert, K.

- Allen, G. Carriero-Contreras, & D. Socarras-Estrada, *The Community Interpreter: An International Textbook*. Columbia, Maryland: Culture & Language Press.
- Biorcio, D. (2010). *La rivincita del Nord: la Lega dalla contestazione al governo*. Roma-Bari: Laterza.
- Campani, G. (2008). *Dalle minoranze agli immigrati. La questione del pluralismo culturale e religioso in Italia*. Milà: Unicopli.
- Cohen-Emerique, M., & Hohl, J. (2002). Les ressources mobilisées par les professionnels en situation interculturelle. *Éducation permanente*(150), 161-195.
- Colucci, M. (2018). *Storia dell'immigrazione straniera in Italia. Dal 1945 ai giorni nostri*. Roma: Carocci.
- Comissió Europea. (Abril / 2018). *Integration of immigrants in the European Union*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a Eurobaròmetre: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2169>
- Consell d'Europa. (1950). *Conveni Europeu de Drets Humans*. Roma.
- Corresponsal, R. (2020). Haftar i Al-Sarraj accedeixen a l'alto al foc a Líbia. *La Vanguardia*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a <https://www.pressreader.com/spain/la-vanguardia-catala/20200113/281646782082353>
- Costituzione della Repubblica Italiana*. (1947).
- Davidson, B. (2000). *The Interpreter as Institutional Gatekeeper: The Social-Linguistic Role of Interpreters in Spanish-English Medical Discourse*. doi:10.1111/1467-9481.00121
- De Manuel, J., López, J., & Brander, M. (2004). *Traducción e interpretación: Voluntariado y compromiso social. El compromiso social en traducción e interpretación: Una visión desde ECOS, traductores e intérpretes por la solidaridad*. Granada: Universidad de Granada.
- DIARI Ara. (2020). Efímer alto al foc a Líbia. *DIARI Ara*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de https://www.ara.cat/internacional/efimer-alto-foc-libia_1_2602118.html
- Dysart-Gale, D. (2005). *Communication models, professionalization, and the work of medical interpreters*. doi:10.1207/s15327027hc1701_6
- EFE. (2020). Alto al fuego en Libia tras diez meses de duros combates. *La Vanguardia*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://www.lavanguardia.com/internacional/20200112/472847726854/libia-alto-el-fuego-combates.html>
- Euronews; EFE. (2019). Italia aprueba el polémico "decreto Salvini" contra la inmigración. *Euronews*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://es.euronews.com/2019/08/06/italia-aprueba-el-polemico-decreto-salvini-contr-la-inmigracion>
- Eurostat. (27 / Abril / 2021). *Immigration by age and sex*. Consultat el 6 / Junio / 2021, a Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm8/default/bar?lang=en
- García-Beyaert, S. (2015). Advocacy and the Community Interpreter. En M. Bancroft, S. García-Beyaert, K. Allen, G. Carriero-Contreras, & D. Socarras-Estrada, *The Community Interpreter: An International Textbook*. Columbia, Maryland: Culture & Language Press.
- García-Beyaert, S., & Arumí, M. (2019). Capítulo 22: ¿Puente o pasaje? Mediación intercultural e interpretación en los Servicios públicos como figures complementarias para la atención en salud en un contexto de diversidad. En R. Mendoza, E. Gualda, & M. Spinatsch, *La mediación intercultural en la atención sanitaria a inmigrantes y minorías étnicas* (págs. 417-428). Madrid, Buenos Aires, Mèxic, Bogotá: Diaz de Santos.
- Gentile, A., Ozolins, U., & Vasilakakos, M. (1996). *Liaison Interpreting: A Handbook*. Melbourne: Melbourne University Publishing.
- González, G. (2021). Barcelona se persona en el juicio contra Salvini por el bloqueo del barco de Open Arms. *La Vanguardia*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://www.elmundo.es/cataluna/2021/01/27/601168b5fdddff62738b45d4.html>

- González, R. (2020). Declarado un alto al fuego en Libia. *El País*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a <https://elpais.com/internacional/2020-08-21/declarado-un-alto-al-fuego-en-libia.html>
- Guardiola, J. (Dirección). (2019). *Misión 65* [Película].
- Katan, D. (2004). *Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. London: Routledge.
- La Vanguardia. (2020). Salvini podrá ser juzgado por bloquear el barco de Open Arms. *La Vanguardia*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://www.lavanguardia.com/internacional/20200730/482586223261/salvini-juzgado-bloquear-barco-open-arms.html>
- Lai, M., Heydon, G., & Mulayim, S. (2015). Vicarious Trauma Among Interpreters. *International Journal of Interpreter Education*, 3-22.
- Martí, M., & Schiavón, A. (2017). Emigración italiana y prescripción lingüística como política de la lengua. *Revista Digital de Políticas Lingüísticas*, 9(9).
- Merlini, R., & Favaron, R. (2003). *Community interpreting: Re-conciliation through power management*.
- Ministero dell'Interno. (2020). *Centri per l'immigrazione*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de Ministero dell'Interno: <https://www.interno.gov.it/it/temi/immigrazione-e-asilo/sistema-accoglienza-sul-territorio/centri-limmigrazione>
- Ministero dell'Interno. (2020). *Sistema di accoglienza sul territorio*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de Ministero dell'Interno: <https://www.interno.gov.it/it/temi/immigrazione-e-asilo/sistema-accoglienza-sul-territorio>
- Moncayo, J. (2009). Italianos en La Mérica. *Historia y Vida*(501).
- Muller, R. (2013). Vicarious Trauma and the Professional Interpreter. *The Trauma & Mental Health Report*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://www.psychologytoday.com/us/blog/talking-about-trauma/201308/vicarious-trauma-and-the-professional-interpreter>
- ONU: Asamblea General. (1954). *Convención sobre el Estatuto de los Refugiados*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de United Nations, Treaty Series: <https://www.refworld.org/es/docid/47160e532.html>
- Open Arms. (2021). Recuperado el 6 de Juny de 2021, de Open Arms: <https://www.openarms.es/es>
- Organización de las Naciones Unidas. (2020). Libia: La ONU aplaude el acuerdo de alto el fuego y llama a alcanzar una solución política para un futuro de paz y seguridad. *Noticias ONU*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://news.un.org/es/story/2020/10/1482902#:~:text=Los%20actores%20enfrentados%20en%20Libia,de%20armas%20a%20ese%20pa%C3%ADs>
- Ozolins, U. (1998). Communication Needs and Interpreting in Multilingual Settings. En R. Roberts, S. Carr, D. Abraham, & A. Dufour, *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Vancouver, Canadá: John Benjamins.
- Palacios, P. (Dirección). (2020). *Cartas mojadas* [Película]. España.
- Pöllabauer, S. (2004). *Interpreting in asylum hearings: Issues of Role, responsibility and power*. doi:<https://doi.org/10.1075/intp.6.2.03pol>
- Pont, E. (2021). Libia, diez años de guerra civil. *La Vanguardia*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a <https://www.lavanguardia.com/vida/junior-report/20210215/6242864/libia-diez-anos-guerra-civil.html>
- Requena, P. (Dirección). (2021). *Atrapados en Libia* [Película].
- Roat, C. e. (1999). *Bridging the Gap: A Basic Training for Medical Interpreter*. Cross Cultural Health Care Program.

- Rotondi, G. (30 / Juliol / 2018). Storia dell'emigrazione italiana. *Focus*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a <https://www.focus.it/cultura/storia/migranti-storia-emigrazione-italiana>
- Sauvêtre, M. (1998). De l'interprétariat au dialogue à trois: Pratiques européennes de l'interprétariat en milieu social. En R. Roberts, S. Carr, D. Abraham, & A. Dufour, *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Vancouver, Canada: John Benjamins.
- Sistema accoglienza integrazione. (2021). *I numeri del SAI*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de Ministero dell'Interno: <https://www.retesai.it/i-numeri-dello-sprar/>
- UNHCR ACNUR. (s.f.). *Convención de Ginebra de 1951, el Estatuto de los Refugiados*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de Comité Español de ACNUR: <https://eacnur.org/es/convencion-de-ginebra-de-1951-el-estatuto-de-los-refugiados>
- UNHCR Italia. (s.f.). *Il diritto d'asilo*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de UNHCR Italia: <https://www.unhcr.org/it/cosa-facciamo/protezione/diritto-asilo/>
- United Nations. (2011). *Security Council authorizes 'all necessary measures' to protect civilians in Libya*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de UN News: <https://news.un.org/en/story/2011/03/369382-security-council-authorizes-all-necessary-measures-protect-civilians-libya>
- United Nations. (s.f.). UNSMIL: United Nations Support Mission in Libya. *Political and Peacebuilding Affairs*. Recuperado el 6 de Juny de 2021, de <https://dppa.un.org/en/mission/unsmil>
- Vargas-Urpí, M. (s.f.). *ISP y/o mediación intercultural: la realidad de los profesionales que trabajan en el contexto catalán*. Cerdanyola del Vallès: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Wikipedia. (2021). *Gobierno de Fayed al Sarraj*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a https://es.wikipedia.org/wiki/Gobierno_de_Acuerto_Nacional
- Wikipedia. (2021). *Guerra civil libia (2014 - actualidad)*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a [https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_libia_\(2014-actualidad\)#Hacia_el_Estado_fallido:_Formaci%C3%B3n_de_dos_bloques_pol%C3%ADticos](https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_libia_(2014-actualidad)#Hacia_el_Estado_fallido:_Formaci%C3%B3n_de_dos_bloques_pol%C3%ADticos)
- Wikipedia. (2021). *Libia*. Consultat el 6 / Juny / 2021, a https://es.wikipedia.org/wiki/Libia#Guerra_civil_y_rebeli%C3%B3n_de_2011

Annex I

Hajar Ghsilsn-Llaimoun Amisnaou és una estudiant de quart curs del grau de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Fa uns quatre anys es va presentar per a fer un voluntariat com a intèrpret a la ONG Open Arms, i ens explicarà la seva experiència.

1. Buenas tardes. Cuéntame un poco como fue tu experiencia, por favor: cuándo fuiste de voluntaria, cómo entraste en contacto con la asociación, qué te hizo tomar la decisión, qué tareas llevaste a cabo...

Pues estudio el grado de Traducción e Interpretación en la Universidad Autónoma de Barcelona, concretamente con francés como lengua B y árabe como lengua C. A parte, como soy de ascendencia marroquí, domino mi dialecto. La profesora de árabe nos dijo que Open Arms buscaba voluntarios como intérpretes de la combinación francés-árabe, así que me presenté para ver cómo era una experiencia de interpretación y también para hacer currículum. Cuando contactas con la organización, lo primero que te preguntan es qué idiomas hablas. Yo dije francés y árabe así que me asignaron a un chico del Congo que hablaba francés.

En fin, me asignaron como intérprete para este señor. Cuando llegué al centro en el que se hospedan los rescatados, me condujeron a una sala con el señor del Congo y con su abogada. Me explicaron que se trataba de una entrevista de solicitud de asilo. La abogada hacía preguntas en castellano que yo le trasladaba al solicitante de asilo, y luego yo tenía que interpretar su respuesta en castellano para la abogada.

2. Entonces, ¿el voluntariado no lo hiciste a bordo del barco?

No, fue únicamente una interpretación puntual en el centro donde dan hospedaje a los recién llegados mientras esperan a que se resuelvan sus resoluciones de asilo.

3. Yo imaginaba que, tras el desembarco, los rescatados pasaban a ser responsabilidad de la administración.

No tiene por qué. Open Arms dispone de un servicio de abogados, además de los intérpretes, que gestiona la solicitud de asilo de muchos inmigrantes.

4. Entonces, en ese contexto ¿cómo funciona el sistema de interpretación?

Hay muchos intérpretes con distintas combinaciones lingüísticas. A cada uno se le asigna una persona y su correspondiente abogado, y tiene que interpretar la entrevista entre ambas partes. Todo depende un poco de las lenguas que hables. A mí me habían dicho que había mucha inmigración de gente de la zona de Argelia y esperaba interpretar en árabe. Sin embargo, me dieron una interpretación francés-castellano. No sé, imagino que ya debían tener a suficientes intérpretes de árabe. Además, hay que decir que muchos de los voluntarios de otras áreas, como por ejemplo del comedor, son inmigrantes que se han quedado prestando sus servicios en la organización. Entonces, había personal del comedor, por ejemplo, que hablaba también árabe y ayudaba a facilitar la comunicación.

5. ¿También a nivel formal? Es decir, ¿también interpretaban reuniones con los abogados, por ejemplo?

No estoy segura, no lo sé, eso sí que no lo sé. Pero sí los vi dirigirse a los rescatados y decirles cosas como: «espérate aquí», «ahora vendrá el abogado» ...

6. Y la interpretación en sí, el momento de la reunión, ¿cómo fue?

Para mí fue un choque emocional porque era mi primer contacto con la interpretación, digamos. Yo me he dado cuenta de que la interpretación no es nada fácil, pero no por el tema lingüístico, sino por la parte psicológica. Yo me fui con lágrimas, el hombre me vio con lágrimas y yo pensé: «no puede ser, este hombre no me puede ver a mi llorar». Fue más una reflexión que otra cosa, hay que dar gracias a Dios por lo que tenemos. Él me contaba su experiencia, por todas las mafias que había tenido que pasar, todo lo que ha tenido que sufrir, lo que había pagado... Y estaba pidiendo asilo, pero no sabía si se lo darían o si lo devolverían a su país. Con todo el esfuerzo que había hecho y todo el sufrimiento por el que había pasado, habiendo dejado a su hija, a toda su familia, a todos allí...

Realmente es muy duro porque tú tienes doble trabajo: interpretar y controlarte. Él se emociona y tú le tienes que dar apoyo a él, pero tú también te estás rompiendo, y él no te puede ver rota porque se hunde más.

7. ¿Os forman? ¿Hay algún curso u os dan algún tipo de instrucciones sobre cómo actuar o sobre los códigos éticos?

No, no para nada. Vas un poco a la aventura y a hacer lo que puedas.

8. ¿Y hay algo parecido a una sección de psicología que se preocupe del estado emocional de las distintas partes?

A mí no me facilitaron nada de eso. Prácticamente no sabía nada hasta el día de la interpretación, antes de eso no me dieron ninguna charla ni nadie me dijo: «preparate emocionalmente, tú vas a utilizar tu conocimiento lingüístico, pero, más que nada, él te va a contar su vida y a lo mejor te impacta»; porque no es el estereotipo de vida europea al que estamos acostumbrados.